

jamk

”Ihminen ihmiselle ja kaikki voi oppia.”

Katsaus inklusiiviseen instrumenttiopetukseen

Sophia Blau

Vilja Huusko

Opinnäytetyö

Kesäkuu 2023

Kulttuuriala

Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma

Blau, Sophia & Huusko, Vilja

”Ihminen ihmiselle ja kaikki voi oppia.” – Katsaus inklusiiviseen instrumenttiopetukseen

Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Kesäkuu 2023, 69 sivua.

Kulttuuriala. Musiikkipedagogin tutkinto-ohjelma. Opinnäytetyö AMK.

Julkaisun kieli: suomi

Julkaisulupa avoimessa verkossa: kyllä

Tiivistelmä

Musiikkioppilaitosten oppilasaines on viime vuosina moninaistunut merkittävästi. Oppilasaineksen moninaistuminen on luonut musiikkioppilaitoksille sekä instrumenttiopettajille uusia haasteita. Oppilasaines voi koostua esimerkiksi hyvin lahjakkaista ja musikaalisista oppijoista, oppimisvaikeuksia omaavista oppijoista tai kehitysvammaisista oppijoista. Kaikilla näillä oppijatyypeillä on oikeus saada yhtä laadukasta, henkilökohtaisesti yksilöllistettyä opetusta.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa suomalaisten musiikkioppilaitosten inklusiivisen instrumenttiopetuksen tilanteesta sekä tarjota käytännön vinkkejä niin työelämään astuville kuin jo töissä oleville instrumenttiopettajille moninaisten oppijoiden kohtaamiseen sekä opettamiseen. Tutkimuksen pyrkimyksenä on saada selville kokevatko instrumenttiopettajina työskentelevät musiikkialan ammattilaiset pärjäävänsä moninaisten oppijoiden kanssa.

Tutkimus on toteutettu laadullisena tapaustutkimuksena ja sen aineisto on kerätty verkkokyselyä ja teema-haastatteluja hyödyntäen. Kysely toteutettiin Webropol-kyselynä, joka lähetettiin musiikkioppilaitosten rehtoreille eri puolille Suomea. Rehtorit jakoivat kyselyä oppilaitoksen opettajille, jotka vastasivat kyselyyn. Haastatteluaineiston kokoamiseen osallistuneet tutkimushenkilöt ovat suomalaisia erityispedagogiikkaan erikoistuneita musiikkialan ammattilaisia. Tutkimusaineisto on analysoitu laadullisen aineistoanalyysin menetelmiä käyttäen, teemoitellen ja tyyppitellen.

Kyselyaineiston tuloksista ilmeni, että suurin osa vastanneista instrumenttiopettajista kokee osaamisensa riittävän moninaisten oppijoiden kanssa työskentelyyn, mutta toivoisivat kuitenkin erityispedagogiikkaa käsittelevää lisäkoulutusta. Haastatteluaineiston perusteella moninaisuutta tukeva instrumenttiopettaja on avoin ja suvaitseva, hyvät vuorovaikutustaidot omaava persoona, jolla ovat hallussa niin instrumenttididaktiset taidot, yksilöllistämistaidot, sekä opetuksessa motivaation ylläpitäminen ja musisoinnin ilon säilyttäminen.

Avainsanat (asiasanat)

Inklusiivisuus, inklusio, yksilöllistäminen, erityispedagogiikka, erityismusiikkikasvatus, musiikkioppilaitokset

Muut tiedot (salassa pidettävät liitteet)

Blau, Sophia & Huusko, Vilja

“Human to Human and Anyone Can Learn.” – Overview of Inclusive Instrument Pedagogy

Jyväskylä: JAMK University of Applied Sciences, June 2023, 69 pages.

Culture and Arts. Degree Programme in Music Pedagogy. Bachelor's Thesis.

Permission for open access publication: Yes

Language of publication: Finnish

Abstract

In recent years, the student material of music schools has varied significantly. The diversity of the student material has created new challenges for music schools and instrument teachers. The student material can consist, for example, of highly talented and musical learners, learners with learning difficulties or students with intellectual disabilities. All these learners have the right to receive personalised education of equal quality.

The aim of this research is to provide information about the current state of inclusive instrument teaching in Finnish music schools and to provide practical tips for both future and working instrument teachers in order to meet and teach a wide range of learners. The aim of the research is to find out whether musical professionals working as instrument teachers are able to cope with a wide range of learners.

The study has been conducted as a qualitative case study and its data has been collected using online surveys and thematic interviews. The survey was conducted as a Webropol survey sent to the principals of music schools across Finland. The principals shared the questionnaire with the schools' teachers who responded to the questionnaire. The participants in the collection of the interview material are Finnish music professionals specialising in special pedagogy. The research material has been analysed using qualitative data analysis methods, themes and types.

The results of the survey showed that the majority of respondents feel their skills are adequate to work with a wide range of learners but would like further training in special pedagogy. Based on the interview data, the instrument teacher who supports diversity is an open and tolerant person with good interaction skills, who possesses both instrumental didactic skills as well as individualization skills, and the skill to maintain motivation in their teaching and the preserve the joy of music.

Keywords/tags (subjects)

Inclusiveness, inclusion, individualisation, special pedagogy, special music education, music schools

Miscellaneous (Confidential information)

Sisältö

1	Johdanto	2
2	Inklusio kasvatuksellisena tavoitteena	3
2.1	Inklusio harrastustoiminnassa	5
2.2	Inklusio musiikkiharrastuksissa.....	7
3	Moninaiset oppijat musiikkiharrastuksissa	9
3.1	Moninaisuus musiikkioppilaitoksissa	10
3.1.1	Musiikkikeskus Resonaari.....	11
4	Tutkimuksen tavoitteet ja tehtävät, menetelmät sekä aineiston analyysi	13
4.1	Tietoperusta ja tiedonhaku.....	14
4.2	Tutkimusmenetelmä.....	15
4.3	Aineistonkeruu.....	16
4.3.1	Kyselyaineisto.....	16
4.3.2	Haastattelu	19
4.4	Laadullinen sisällönanalyysi	23
4.5	Eettiset ratkaisut.....	23
5	Tulokset	24
5.1	Moninaiset instrumenttioppilaat.....	26
5.2	Moninaisuutta huomioiva soitonopettajuus	30
5.3	Opettajien erityispedagoginen osaaminen ja sen kehittäminen	34
5.4	Inklusion edistäminen.....	39
5.5	Yhteenveto tuloksista	44
6	Pohdinta	47
7	Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheita	49
7.1	Jatkotutkimusaiheita	51
	Lähteet	53
	Liitteet	57
	Liite 1. Kyselylomake	57
	Liite 2. Saatekirje	61
	Liite 3. Tutkimuslupahakemus	62
	Liite 4. Teemahaastattelun kysymykset ja runko.....	65

1 Johdanto

Taide ja kulttuuri kuuluvat tasapuolisesti kaikille, ihonväriin, sukupuoleen, seksuaalisuuteen tai kulttuuritaustaan katsomatta. Samoin se kuuluu myös erityisryhmien edustajille. Esimerkiksi kehitysvammaisilla, tapaturman seurauksena vammautuneilla, neuroepätyypillisillä tai aistivammaisilla on yhdenvertainen oikeus osallistua taiteen ja kulttuurin luomiseen. Jokaisella on oikeus myös nauttia taiteen ja kulttuurin antimista.

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa (1948), 27. artiklassa sanotaan näin:

”Jokaisella on oikeus vapaasti osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista sekä päästä osalliseksi tieteen edistyksen mukanaan tuomista eduista.”

Myös Suomen laista löytyy määräys siitä, että kuntien tulisi järjestää ja edistää kulttuuri- ja taide-toiminnan yhdenvertaista ja monipuolista toimintaa (Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019, 3 §). Tämä tiivistää hyvin sen, että taiteeseen ja kulttuuriin osallistuminen ja niistä nauttiminen on todellakin tasapuolisesti jokaisen oikeus.

Joitakin vuosia sitten lähes poikkeuksetta musiikkiopistoihin ja -kouluihin järjestettiin vielä pääsykokeita, joissa mitattiin esimerkiksi hakijoiden musikaalisuutta, rytmitajua ja sävelkorvaa. Lautakunnan edessä kokelaat laitettiin laulamaan ja taputtamaan mallin mukaan, sekä suorittamaan muitakin pieniä musikaalisuustestejä. Nykypäivänä yhä useammat musiikkioppilaitokset ovat luopuneet kokonaan pääsykokeista, ja tänä päivänä oppilaat valikoidaan pääosin ilmoittautumisjärjestyksessä. Toki poikkeuksiakin on.

Aiemmin pääsykokeilla pyrittiin rajaamaan oppilaiksi vain ne hakijat, jotka olivat musikaalisesti riittävän lahjakkaita läpäistäkseen nämä pääsykokeet. Tällöin paljon innokkaita ja intohimoisia muusi-konalkuja karsiutui opintojen ulkopuolelle. Kun ensitieto on jo se, että vain parhaat hyväksytään oppilaiksi, karsii sekä varmasti osaltaan hakijoita pois. Esimerkiksi esiintymisjännityksestä kärsiville kynnyks pääsykokeisiin osallistumiselle on ollut korkea. Samoin esimerkiksi kehitysvammaiset ja neuroepätyypilliset musiikinopiskelusta kiinnostuneet ovat herkästi jääneet pois pääsykokeista ja näinollen opetuksenkin ulkopuolelle.

Pääsykokeiden poisjäännin seurauksena musiikin harrastajakunta on moninaisempi kuin koskaan. Oppilaat ovat eri tavoin asioita oppivia. Kaikki ovat aivan yhtä lailla oikeutettuja laadukkaaseen musiikinopetukseen. Siten myös erityispedagogisen osaamisen tarve on kasvanut musiikkioppilaitoksissa.

Yksilöllisempiä opetusjärjestelyjä tarvitsevien oppijoiden määrän lisääntyminen musiikkioppilaitoksissa johtaa siihen, että tulevaisuuden musiikkipedagogeilta ja -kasvattajilta vaaditaan paljon enemmän erityispedagogista osaamista kuin aiemmin. Toistaiseksi esimerkiksi Jyväskylän ammatikorkeakoulun musiikkipedagogin koulutusohjelma ei tarjoa lainkaan opintojaksoja liittyen erityismusiikkikasvatukseen tai erityispedagogiikkaan. Jos opiskelija haluaa kehittää osaamistaan tältä osa-alueelta, jää se täysin opiskelijan omalle vastuulle. Haluamme selvittää, tulisiko musiikkipedagogikoulutuksen opetussuunnitelmaa päivittää ajankohtaisemmaksi siten, että sen kautta opitut asiat palvelisivat opiskelijoita myös tulevaisuuden ammatissa.

Tämän tutkimuksen tavoitteena on tutkia, miten suomalaisissa musiikkioppilaitoksissa työskentelevät instrumenttiopettajat kokevat pärjäävänsä moninaisten oppijoiden kanssa nykyisellä osaamisellaan varustettuna. Lisäksi tutkimus pyrkii selvittämään, millaista osaamista erityispedagogiikkaan syvemmin perehtyneet musiikkialan ammattilaiset pitävät oleellisena moninaisten oppilaiden kanssa työskentelyssä.

Tutkimus on toteutettu laadullisena tapaustutkimuksena, ja aineistonkeruumenetelmänä on käytetty sekä kyselyjä että haastatteluja. Aineiston analyysi on toteutettu laadullisen sisällönanalyysin periaatteita noudattaen, tarkemmin teemoitellen ja tyytitellen (Tuomi & Sarajarvi 2018, 105–107).

2 Inklusio kasvatuksellisena tavoitteena

Inklusiivisen kasvatuksen yhtenä suurimmista tavoitteista pidetään kaikkien oppilaiden tasa-arvon, osallisuuden, oppimisen ja hyvinvoinnin edistämistä (Äikäs & Rämä 2022, 16–17). Inklusiolla tarkoitetaan käytännössä sitä, että erityisen ja tehostetun tuen tarpeessa olevat oppijat tuodaan tavallisiin kouluihin, tavallisiin luokkiin, joissa heidän tarvitsemansa tuki tuodaan heidän luokseen. Sana juontaa juurensa englannin sanasta *inclusion*, ”mukaan ottaminen”, ja sitähan se käytännössäkin tarkoittaa. (Takala 2010, 14–16.)

Aiemmin erityistä tukea tarvitseviin oppijoihin suhtauduttiin aiemmin aivan eri tavoin: kun mennään ajassa tarpeeksi taaksepäin, ei esimerkiksi eri tavoilla kehitysvammaisia ihmisiä otettu lainkaan koulumaailmaan ja opetukseen mukaan. Lopulta, kun heidät vähitellen hyväksyttiin kouluun, heille annettiin vain juuri heille suunnattua opetusta, joka oli usein jonkun hyväntekeväisyysjärjestön tai kirkon rahoittamaa toimintaa. Kuulo- ja näkövammaisille on aina ollut omia kouluja, mutta kehitysvammaiset ovat jääneet opetuksesta kokonaan ulkopuolelle. Kun heidätkin lopulta otettiin opetukseen mukaan, sijoitettiin heidät erityiskouluihin ja erityisluokille. Tästä moninaisten oppijoiden keskittämisestä eri kouluihin ja luokkiin puhuttaessa käytetään usein termiä *segregaatio*, joka on suomennettu versio englannin sanasta *segregation*, mikä tarkoittaa eristämistä. Segregaatiota pidetään yhtenä inklusiota edeltävistä vaiheista. (Takala 2010, 14–15.)

Segregaatiosta seuraavana vaiheena erityisoppijoiden sisällyttämisessä koulumaailmaan pidetään integraatiota. Lyhyesti integraatiolla tarkoitetaan sitä, että erityistä tukea tarvitsevat oppilaat sijoitetaan tavalliseen kouluun, mutta kuitenkin siten, että hänellä on erityisoppijan leima. Segregaatiossa oppija on siis täysin erillään tavanomaisista oppijoista erityisluokalla tai -koulussa. Integraatio onkin tästä yksi askel lähemmäksi yleisopetusta, sillä erityisoppija onkin vain osittain esimerkiksi pienryhmässä. Kun integraatio toteutuu täydellisesti, on silloin jo saavutettu inklusio. (Takala 2010, 15–16.)

Inklusion toteutuminen vaatii tietynlaista asennetta sekä oppilaitokselta että opettajalta itseltään. Yleisellä tasolla inklusioon ja integraatioon suhtautumisen on todettu olevat pitkälti positiivisväyhteistä (Knuutila 2007; Kuorelahti, Savolainen & Puro 2004). Toisaalta esteenä inklusiolle ja integraatiolle voidaan pitää esimerkiksi opettajan kokemuksia oman osaamisen riittämättömyydestä tai muita negatiivisväyhteisiä kokemuksia moninaisuudesta tai siihen liittyvistä asioista (Winter 2006, 85).

Kun inklusio toteutuu hyvin, tarkoittaakin se sitä, että erityistä tukea tarvitsevat oppilaat saavat kaiken tarvitsemansa tuen yleisen opetuksen puolelta, täysin ilman mitään erityisluokkia. Inklusio perustuu vahvasti ajatukseen tasa-arvoisesta opetuksesta, joka ei syrji ketään. Käytännössä inklusio tarkoittaakin sitä, että tuki tuodaan oppijan luokse tavalliseen luokkaan ja tavalliseen kouluun, eikä oppijaa viedä tuen luokse erityisluokalle tai erityiskouluun. (Takala 2010, 16–17) Erityisopetus

perustuu aina yksilön tarpeisiin, ja inklusion tavoitteena on saada oppijan tarvitsema tuki yleisopetuksen puolelle, oppijan käden ulottuville (Takala 2010, 17).

Äikäksen ja Rämän (2022, 18) mukaan inklusiota tulisi tarkastella monista eri näkökulmista, käytännön lisäksi teoriankin näkökulmasta, sillä inklusiolle ei terminä ole yhtä tiettyä, yksiselitteistä määritelmää. Tämä osaltaan hankaloittaa inklusiokeskustelua ja sen ymmärtämistä, että mistä inklusiivisessa kasvatuksessa oikeastaan on edes kyse (Äikäs & Rämä 2022, 18).

2.1 Inklusio harrastustoiminnassa

Inklusiosta puhuttaessa päälimmäisenä nousee mieleen lasten ja nuorten peruskoulutus, ja puhe siitä, millaista tukea kukin oppija tarvitsee ja mihin heidät fyysisesti sijoitetaan saamaan tätä tarvitsemaansa tukea. Viime vuosina puhe on kuitenkin laajentunut käsittämään myös koulun ulkopuolista harrastustoimintaa. Perusopetuksen tapaan koulun ulkopuolisen harrastustoiminnan tulisi olla kaikille tasa-arvoisesti mahdollista ja saatavilla. Perusopetuksessa käytössä olevan kolmiportaisen tuen alkuperäisenä tarkoituksena on ollut määrittellä tukea, mutta nykyään puhe on kääntynytkin päinvastoin oppilasta määrittäväksi. Jos oppija leimataan vain tietyn erityispiirteen takia erityisoppijaksi, voi hänen kokonaisvaltainen persoonansa jäädä täysin huomiotta, ja hän voi tulevaisuudessa vain piiloutua tämän taakse. Erityisyydellä tarkoitetaan yleensä lääketiedettä ja psykologiaa hyödyntäen diagnosoitua vammaa, haastetta tai häiriötä, joka vaikuttaa osaltaan oppijan oppimiseen ja opiskeluun. (Koskela 2022, 14.)

Kolmiportaisella tuella tarkoitetaan oppimisen ja koulunkäynnin yhteyteen kehiteltyä järjestelmää, joka koostuu kolmesta tuen tasosta. Tuen kolme porrasta ovat yleinen, tehostettu ja erityinen tuki. Oppija voi saada kerrallaan vain yhden portaan tukea. Esimerkkejä tuen muodoista perusopetuksessa ovat tukiopetus, avustajapalvelut tai erilaiset apuvälineet. Kaikilla tuen tasoilla voidaan kuitenkin monipuolisesti käyttää kaikkia erilaisia tukimuotoja joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta. (Oppimisen ja koulunkäynnin tuki 2022) Lisäksi oppija voi saada oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013 6§) säädettyä yksilöllistä oppilashuoltoa, jolla tarkoitetaan esimerkiksi kouluterveydenhoitajan tai koulupsykologin tai -kuraattorin palveluita.

Yleisen tuen tarkoituksena on toimia ensimmäisenä tapana vastata oppilaan tuen tarpeeseen. Yleiseen tukeen kuuluu yleensä yksittäisiä opetuksellisia ja pedagogisia ratkaisuja ja tukitoimia, joilla

tilanteeseen pyritään vaikuttamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa ja osana koulun tavanomaista arkea. Yleisen tuen antaminen aloitetaan yleensä heti tuen tarpeen huomaamisen yhteydessä, eikä sen aloittaminen vaadi mitään sen suurempia tutkimuksia tai päätöksiä. Jos tuen tarve kasvaa, siirrytään tehostetun tuen pariin. (Oppimisen ja koulunkäynnin tuki 2022.)

Tehostettu tuki on oppijan voimakkaampaa ja yksilöllisempää oppimisen tukemista. Tuen aloittaminen ja järjestäminen vaativat sen, että asia käsitellään oppijasta tehdyn pedagogisen arvion perusteella, moniammatillisessa yhteistyössä oppilashuollon ammattihenkilöiden kanssa. Jos tehostettu tuki ei tunnu riittävältä, siirrytään erityisen tuen piiriin. Ennen erityisen tuen aloittamista, oppijalle tehdään pedagogiseen selvitykseen perustuva erityistä tukea koskeva hallintopäätös. Oppijalle tehdään myös oma, henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS), josta käy ilmi erityisen tuen päätöksen mukainen toimintasuunnitelma tuen antamisen ja järjestämisen tiimoilta. Erityiseen tukeen kuuluu sekä erityisopetusta että muita tuen keinoja, jotka muodostavat järjestelmällisen tukikonaisuuden. (Oppimisen ja koulunkäynnin tuki 2022.)

Taide- ja kulttuurialojen inklusion tilanteesta kertoo hyvin se, että aihetta ei ole tutkittu lähestulkoon ollenkaan. Esimerkiksi liikuntaharrastusten kohdalla tilanne on täysin eri. Koskelan artikkelin (2022, 15–16) mukaan harrastusohjaajien itsensä asenteet ovat kuitenkin muuttumassa kohti inklusiivisempaa toimintakulttuuria, ja harrastustoimintaa pyritään mukauttamaan myös erityisryhmille sopivammaksi. Toisaalta kuitenkin inklusion ajatusta tukisi paremmin kaikille avoin toiminta, ilman mitään erityisryhmille suunnattuja toteutuksia.

Mihin sitä tukea taide- ja kulttuuriharrastustoiminnassa sitten tarvittaisiin? Koskelan artikkeliin viitaten, (Koskela 2022, 17) tuen tarve on hyvin laaja. Osallistuvien harrastajien tukeminen ei ole ainoastaan tarpeellista, vaan tukea tarvitsevat myös harrastusta suunnittelevat, järjestävät ja toteuttavat tahot. Yhdenvertaista harrastustoimintaa tarjotessa pitää ottaa huomioon osallistujien moninaisuus ja erilaiset tavoitteet ja toiveet harrastustoimintaan liittyen. Yhdenvertaista osallistumista havitellessa siis tarvitaan yhä vertaistukea tarjoavia ja rajatulle osallistujaporukalle tarkoitettuja harrastusmahdollisuuksia.

Yleensä inklusiivisia ryhmiä ohjaavilta ohjaajilta odotetaan jonkinlaista erityispedagogista osaamista. Joissain tapauksissa harrastusohjaajien palkkauksissakin painotetaan tätä erityisosaamista.

Kuitenkaan nämä osaamisodotukset eivät ole inklusiivisuudessa keskiössä, vaan ohjaajien omat asenteet ja ajatukset ovat tärkeämmässä osassa. Jos ohjaaja sitoutuu ja on halukas työskentelemään moninaisten osallistujien kanssa, ei erityispedagogisen osaamisen puuttumisen tulisi olla kynnyskysymys ohjaajan palkkauksessa. (Koskela 2022, 17.)

2.2 Inklusio musiikkiharrastuksissa

Jokaisella oppijalla on oikeus musiikin opiskeluun. Aivan kuten koulun perusopetuksessa otetaan huomioon kaikenlaiset oppijat, tulisi samaa periaatetta myös noudattaa musiikin opetuksessa ja -kasvatuksessa. Vastuu tämän oikeuden toteutumisesta on lopulta musiikkipedagogeilla. Siksi musiikkipedagogien tulee sitoutua opettamaan musiikkia kaikille siitä kiinnostuneille, heidän lähtökohtiinsa katsomatta. (Kaikkonen 2012, 28.)

Uusimmassa taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2017, 10) kirjoitetaan kaikkien oikeudesta opiskella musiikkia seuraavasti:

“Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet pohjautuvat arvoperustaan, jonka mukaan taiteen perusopetus rakentuu ihmisoikeuksien, tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja kulttuurien moninaisuuden kunnioitukselle. -- Taiteen perusopetus perustuu käsitykseen jokaisen ihmisen ainutlaatuisuudesta ja arvokkuudesta yksilönä ja yhteisöjen jäsenenä.”

Vaikka tasa-arvoinen opetus on nykyään kirjattu osaksi taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmaa, ei tarvitse mennä kuin 2000-luvun alkuun, jolloin koulutuksellinen tasa-arvo virallistui ensimmäisen kerran perusopetuksessa (Kaikkonen 2012, 29). Lyhyen historiansa takia inklusiivisen musiikinopetuksen toteutumiseen on edelleen matkaa, vaikka sitä kohti on otettu jo paljon oikeita askelia.

Suomalainen koulujärjestelmä tunnetaan tasa-arvoisena sekä korkeatasoisena instituutiona, jolla on hyvät edellytykset inklusiivisen pedagogiikan toteutumiseen. Lisäksi kotimaassa tarjottu opettajakoulutus on laadukasta, mikä on erityisen tärkeää opettajien vastatessa koulujen opetuksen laadusta. Mitä monipuolisempaa ja ajankohtaisempaa opettajille tarjottu koulutus on, sitä parempaa työpäivää heiltä voi valmistumisen jälkeen odottaa. Sama pätee myös musiikkipedagogien koulutukseen. (Kaikkonen 2012, 28.) Kuitenkaan pelkästään opettajien monipuolinen ammattitaito ei

riitä, vaan lisäksi tarvitaan useamman ulkoisen tekijän tukea tarkistamalla mm. opetuksen rakenteita, opetussuunnitelmia, resursseja ja myös asenteita (Darrow 2009, 29–31; Unkar-Virtanen & Kaikkonen 2007).

Musiikin opetuksen kehittyessä inklusiivisempaan suuntaan, on syntynyt tarve erityismusiikkikasvatuksen määrittelylle. Erityismusiikkikasvatus on Kaikkosen ja Laeksen (2011, 11) mukaan irrallinen, itsenäinen musiikkikasvatuksen osa-alue, jossa erona muuhun musiikkikasvatukseen on erityisesti se, että erityismusiikkikasvatuksessa jokaisen yksilön omat yksilölliset tarpeet ovat opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa keskipisteenä. Tämä edellyttää monesti suunnitelman laatimista jokaiselle oppijalle erikseen, yksilölliset ominaisuudet ja tarpeet huomioiden.

Erityismusiikkikasvatus pyrkii kuvaamaan sen erityispiirteitä sekä näkökulmia, joilla huomioidaan moninaisia oppijoita musiikinopetuksessa. Määrittelyn ja käytänteiden kehittelyn kautta, alan tutkimus on pystynyt sekä vahvistumaan että jopa erottautumaan omaksi erityisalaksi. Alan kehitys ja tutkimus näkyy suoraan musiikin opetuksen oppijakäsityksen laajentumisena sekä opettamiskäytäntöjen monipuolistumisena mahdollistaen inklusiotavoitteeseen pääsemisen. (Kaikkonen 2012, 33–34.)

Inklusiivinen musiikinopetus ja –kasvatus mahdollistaa kaikenlaisten ja kaikkien oppijoiden osallistumisen opetukseen. Jotta inklusio toteutuu oppijoita ei myöskään erotella vaan kaikkia käsitellään lähtökohtaisesti samanarvoisesti. Inklusiivinen opetussuuntaus vaatii opettajalta hyvät pedagogiset taidot sekä erityismusiikkikasvatuksen osaamista, tietoa ja taitoa. Ilman erityisalan tuntemusta inklusio ei pysty koskaan täysin toteutumaan. (Kaikkonen 2012, 34.)

Kuitenkin nykyisten musiikkipedagogien opetustyö on helpottunut paljon mm. uusien pedagogisten lähestymistapojen, sovelluksien ja erityissoittimien ansiosta. Tämä on mahdollistanut uusien kohderyhmien kuten mm. kehitysvammaisten ihmisten sekä senioriväestön osallistumisen tavoitteelliseen musiikinopetukseen. Vaikka uudet menetelmät ja sovellukset antavat opettajille tarpeellisen avun moninaisten oppijoiden opetukseen on Kaikkosen (2012, 33–34) mukaan ehkä kaikista merkityksellisintä muuttaa opettajien sekä koulutuksen järjestäjien asenteita. Muun muassa kehitysvammaisten muusikoiden nousu esiintymislavoille muiden kanssamuusikoiden sekaan on osaltaan luonut ilmapiiriä moninaisten oppijoiden oppimispotentiaalista (Kaikkonen 2011).

3 Moninaiset oppijat musiikkiharrastuksissa

Me kaikki olemme erilaisia. Siten on myös helppo käsittää, että jokaisella oppijalla on yksilöllinen tapa oppia. Voisi siis sanoa yleisesti, että jokainen meistä on erilainen oppija. Käsitteenä erityinen oppija määrittelee oppijan, jolla on oppimisen vaikeuksia tai yleisestä poikkeava tapa hahmottaa ja prosessoida tietoa. (Kaikkonen & Laes 2013, 109) Siksi nykyään erilaisiin oppijoihin viitataan vähemmän leimaavalla termillä moninaiset oppijat. Perusopetuksessa erityistä tukea tarvitsevasta oppilaasta voidaan puhua puolestaan silloin, kun oppijalle on tehty erityisen tuen päätös (Erityinen tuki 2022). Tukipäätös voidaan esimerkiksi tehdä silloin, ”kun lapsella on todettu kehitysviivästymä tai kehitysvamma”. (Erityinen tuki 2017.)

Oppijoiden moninaisuus voi olla samaan aikaan sekä rikkaus että opetusta hankaloittava tekijä. Tämä on paljon kiinni opettajan koulutustaustasta ja lähtökohtaisesta kiinnostuksesta huomioida moninaisuus oppilaissaan. Usein kuitenkin pelkkä kiinnostus aiheita kohtaan itsessään ei riitä, vaan opetukseen pitäisi olla suunnattuna tarvittavia tukitoimia ja resursseja. Jotta moninaisten oppijoiden oikeus laadukkaasta opetuksesta toteutuisi mahdollisimman hyvin, on opettajayhteisöissä tarvetta täydennyskoulutuksille ja yhteistyölle alan kollegoiden sekä koulutusyhteisön kanssa. Opettajilla pitäisi myös olla mahdollisuus avustajien käyttöön tai muiden erityisasiantuntijoiden konsultointiin sekä vaikuttamismahdollisuus joustavampaan opetussuunnitelmaa, joka antaisi moninaiselle oppijalle tilaisuuden saada hänelle suunniteltua sopivaa opetusta. Voidaan siis sanoa, että mitä laajempaa yhteistyö oppijan tukiverkoston kanssa on, sitä paremmat lähtökohdat oppijalla on myös oppia. Tämän takia olisi myös hyvä sisällyttää vanhemmat sekä tarvittaessa oppilaan asioita hoitava asiantuntijaverkosto opetuksen suunnitteluun. (Kaikkonen 2013, 30.)

Opettaja vastaa viime kädessä oppilaidensa opetuksen sisällöstä. Tästä huolimatta opettajan taustatuella on iso merkitys. Opettajalta vaaditaan ammattitaidon ja kiinnostuksen lisäksi monipuolisia pedagogisia lähestymistapoja, tarkkailevaa vuorovaikutuskykyä sekä heittäytymiskykyä muokata opetusta tilanteesta tai oppijasta riippuen. (Kaikkonen 2013, 30) Kaikkonen, Salo ja Vannasmaa (2020) mukaan erityisesti opettajan omalla myönteisellä asenteella, joustavuudella, innostuneisuudella ja ennakkoluulottomuudella on iso merkitys, kun oppijan motivoiminen on hankalaa.

Musiikinopetus itsessään tarjoaa loistavan alustan moninaisten oppijoiden ja eri opetustyylien huomioimiseen. Musiikinopetuksessa oppijat pystyvät hyödyntämään monipuolisesti eri aisteja,

minkä takia musiikin harrastaminen tarjoaa hyvän alustan erilaisille oppijoille. Monipuolisista työtavoista soittaminen, laulaminen ja kuuntelu tarjoavat mahdollisuuden jokaiselle osallistua omien mahdolluuksiensa mukaan. Musisoiminen ryhmäopetuksessa toteutuukin parhaiten sovittamalla tehtävää siten, että toimintakyvyltään erilaisille oppijoille löytyy kaikille sopivan haasteellista ja mielekästä tekemistä. (Kaikkonen 2013, 32) Tarvittaessa opetukseen voidaan sisällyttää tukitoimia lisätukea niitä tarvitseville oppijoille esimerkiksi yksilöllisillä opetusratkaisuilla, resursoinneilla tai asiantuntijoiden avulla (Kaikkonen 2013, 32; Saarinen 2012, 44).

Moninaiset oppimistyylit ja oppijat huomioonottava opetus tulisi olla sellaista, että kaikki oppijat pystyvät ymmärtämään annetun tehtävän ilman, että opittavan asian eteen tulee mitään esteitä. Tällöin puhutaan tiedollisesta saavutettavuudesta. Tämä toteutuu, mikäli tehtävä tukee ja vahvistaa oppimista. Tehtävä tulee asettaa niin, että se on oppijan mahdollisuuksien rajoissa, jolloin oppijan on mahdollista oppia. (Kaikkonen 2013, 32.)

Jotta oppijat voisivat oppia mahdollisimman tehokkaasti musiikkia, tulee luokkahuoneen sekä musiikinopetuksen olla mahdollisimman esteetöntä. Esteettömyys saavutetaan, kun oppimisympäristö luodaan sellaiseksi, että oppimiseen osallistuminen on mahdollista kaikille tasa-arvoisesti lähtökohtiin katsomatta. Saavutettavuuden kaikkiin osa-alueisiin tulisi kiinnittää huomiota esteettömyyden aikaansaamiseksi. Saavutettavuuden osa-alueet ovat: asenteellinen -, fyysinen -, aistinvarainen -, tiedollinen -, sosiaalinen -, kulttuurinen -, taloudellinen - sekä päätöksenteon saavutettavuus. Tavoitteena tulisi luoda sellainen musiikinopetuksen luokkatila, jossa jokainen oppija pystyy täyspainoisesti ja tasa-arvoisesti oppimaan, riippumatta oppijan oppimiseen vaikuttavista erityispiirteistä tai muista tekijöistä. (Kaikkonen 2016, 24.)

3.1 Moninaisuus musiikkioppilaitoksissa

Musiikkikasvatuksen yhteyteen on viime vuosina kehittynyt useita uusia käsitteitä ja suuntauksia, kuten esimerkiksi musiikin soveltava käyttö, hoivamusiikki, yhteisömusiikki sekä erityismusiikkikasvatus. Musiikkikasvatuksen parissa työskentelevät ja toimivat ihmiset ovat reagoineet ja vastanneet maailmassa ja yhteiskunnassa tapahtuviin muutoksiin ja haasteisiin uusilla toimintakeinoilla. Toiminta kehittyy kuitenkin sitä kuvaavaa käsitteistöä nopeammin, josta johtuukin, että musiikki-pedagogiikan uusia toimintakeinoja kuvaava käsitteistö on vaihtelevaa. (Lavaste 2012.)

Oppimäärän ja opetuksen yksilöllistämisen käsite ilmestyi kaikkiin taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän perusteisiin Opetushallituksen päätöksellä vuonna 2002 (Kaikkonen 2013, 29), ja on löytynyt opetussuunnitelman perusteista siitä lähtien. Aiemmin tämä käsite oli otettu käyttöön 1990-luvun lopulla uudistetussa perusopetuksen opetussuunnitelmissa. Lisäys taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin tapahtui lähinnä johdonmukaistamisen vuoksi (Lavaste 2012). Oppimäärän ja opetuksen yksilöllistäminen ei kuitenkaan tarkoita käsitteenä samaa, kuin erityismusiikkikasvatus tai musiikin erityisopetus. Erityismusiikkikasvatus on laajempi, koko musiikkikasvatuksen kentän kattava käsite. Musiikin erityisopetus puolestaan tarkoittaa suppeampaa, esimerkiksi yksittäisessä oppilaitoksessa tapahtuvaa erityisopetusta musiikkiin liittyen. (Lavaste 2012.)

Vuoden 2002 taiteen perusopetuksen oppimäärien perusteisiin (Opetushallitus 2002, 11) lisätty velvoite oppimäärän ja opetuksen yksilöllistämisestä loi aikoinaan musiikkioppilaitoksille uusia haasteita. Jokaisen oppilaitoksen tuli määritellä oma suhteensa esimerkiksi siihen, että myös vaikeasti kehitysvammaisen oppija, joka oli hyvin musikaalinen ja omasi hyvät oppimisvalmiudet, oli yhtäläisesti oikeutettu saamaan tavoitteellista musiikin perusopetusta, aivan kuten kuka tahansa muukin. (Lavaste 2012.)

Viime vuosina on myös huomattu, että yhä useammalla oppijalla on jokin oppimista vaikeuttava vaikuttava ominaisuus tai häiriö, mikä opettajan tulee ottaa huomioon opetusta suunniteltaessa tai toteutettaessa. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon oppimisen ja kehittymisen haasteet, kielen kehityksen haasteet, tarkkaavuuden haasteet sekä ongelmat tunteiden ja toiminnan säätelyssä ovat ominaisuuksia, jotka saattavat haastaa opettajaa. (Lavaste 2012.)

3.1.1 Musiikkikeskus Resonaari

HelsinkiMissio on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton, voittoa tavoittelematon yhdistys, joka pääosin edistää nuorten, vanhusten sekä vammaisten sosiaalipalveluita, suurimpana tavoitteenaan yksinäisyyden vähentäminen. Yhdistys pitää myös yllä moninaisiin oppijoihin erikoistunutta musiikkikeskus Resonaaria, jonka kautta toimii esimerkiksi musiikkikoulu moninaisille oppijoille, erityismusiikkikasvatuksen tutkimus- ja kehittämissyksikkö sekä asiantuntijapalvelu musiikkialan ammattilaisille. Resonaari on sekä kotimaisesti että kansainvälisesti tunnettu erityismusiikkikasvatuksen edelläkävijänä. (HelsinkiMissio 2021; Resonaari 2021.)

Musiikkikeskus Resonaari on ollut toiminnassa jo vuodesta 1995 lähtien. Keskuksessa toimiva musiikkikoulu on pääosin suunnattu oppilaille, joilla on pienempiä tai suurempia oppimiseen vaikuttavia haasteita. Oppilaina on esimerkiksi kehitys- ja näkövammaisia, autismlirjon henkilöitä ja mielenterveyskuntoutujia. Opetus on tarkoitettu lähtökohtaisesti heille, jotka eivät tavanomaisessa musiikkiopistossa pysty syystä tai toisesta opiskelemaan. Oppilasmäärä on kasvanut jatkuvasti, ja tällä hetkellä oppilaita on n. 300. (Resonaari 2021) Resonaarin musiikkikoululle on myönnetty taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän järjestämisoikeus vuonna 2020 opetus- ja kulttuuriministeriön toimesta (Taiteen perusopetus; Taiteen perusopetuksen järjestämisluvat 2020).

Erityisryhmien ja musiikin parissa toimiville ammattilaisille suunnattu Resonaarin asiantuntijakeskus palvelee kaikkia asiantuntijuutta tarvitsevia. Lisäksi asiantuntijuutta hyödynnetään myös useissa erityismusiikkikasvatukseen, sosiaalityöhön ja musiikkiterapiaan liittyvissä kehittämis- ja tutkimushankkeissa. (Resonaari 2021) Musiikkikeskus on työskennellyt sekä valtakunnallisessa että kansainvälisessä yhteistyössä eri tahojen kanssa. Yhteistyötä on tehty esimerkiksi eri yliopistojen, collegeiden, eri organisaatioiden ja yksittäisten asiantuntijoiden kanssa. Tärkeitä yhteistyökumppaneita on ympäri maailmaa, esimerkiksi Virossa, Italiassa, Irlannissa ja jopa Japanissa asti. Asiantuntijakeskus onkin osallistunut aktiivisesti erilaisiin projekteihin jo vuodesta 1998 saakka. Heidän työpanoksensa avulla on saatu luotua jopa uusia opetusmateriaaleja, kuten kuvionuottijärjestelmä, jota käytetään perinteisen nuottijärjestelmän yksinkertaistamiseksi. (Petraškeviča, Väinsar & Kaikkonen 2011, 9.)

Kuvionuotit tarjoavat samat nuotti-informaatiot kuin perinteinen nuotinkirjoituskin. Ratkaisevana erona näiden kahden välillä on siinä, että kuvionuotit mahdollistavat nuottien luvun myös sellaisille oppijoille, joille perinteisen nuottikuvan omaksuminen on vaikeaa tai mahdotonta. Menetelmää voi hyödyntää niin eri soittimien opetuksessa kuin laulamissakin. Kuvionuotit tarjoavat helposti lähestyttävän lähtöasetelman nuotinluvulle ja niistä voi halutessaan joustavasti myöhemmin siirtyä perinteisen nuottikuvan käyttöön. (Kaikkonen ym. 2020, 28.)

Kuvionuoteista soittaminen tarjoaa monenlaisille soittajille onnistumisen kokemuksia lähtötasosta riippumatta. Monelle ennestään omaa oppimiskykyä tai musikaalisuutta epäileville nopea edistyminen saattaa tulla täysin yllätyksenä. Kuvionuottien tarjoama onnistuminen soittaessa tukeekin

oppijoiden itsetuntoa ja minäpystyvyyttä sekä tukee motivoitumista, työhön sitoutumista, työskentelytaitoja sekä toiminnanohjauksen taitoja. Muun muassa näiden syiden takia kuvionuottimetelmä on tehokas apuväline yleisessä musiikinopetuksessa sekä instrumenttikohtaisessa opetuksessa. (Kaikkonen ym. 2020, 28–29.)

4 Tutkimuksen tavoitteet ja tehtävät, menetelmät sekä aineiston analyysi

Tämän tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa suomalaisten musiikkioppilaitosten tämänhetkistä inklusiivisen musiikinopetuksen tilannetta sekä tarjota vastauksia niin työelämään astuville kuin jo töissä oleville instrumenttiopettajille moninaisten oppijoiden kohtaamiseen sekä opettamiseen erityispedagogisesta näkökulmasta. Tutkimus keskittyy aiheisiin instrumenttiopetuksen saralla seuraavien tutkimuskysymysten valossa:

1. Millainen kokemus instrumenttiopettajilla on omasta erityispedagogisesta osaamisestaan suomalaisissa musiikkioppilaitoksissa?
2. Millainen erityispedagoginen tietotaito olisi hyödyllistä instrumenttiopettajan työssä?

Edellä mainittuja kysymyksiä lähdetään selvittämään laadullisen tapaustutkimuksen keinoja hyödyntäen aineistokeruumenetelmien ollessa sekä kysely että teemahaastattelu. Haastattelut suunnataan alan ammattilaisille ja kysely lähetetään laajasti ympäri Suomea eri musiikkioppilaitoksiin.

Kyselyn avulla kartoitetaan suomalaisissa musiikkioppilaitoksissa töissä olevien instrumenttiopettajien erityispedagogisen osaamisen tasoa. Kysely sisältää kysymyksiä liittyen esimerkiksi instrumenttiopettajien erityispedagogiseen osaamiseen, oppilaitosten tämänhetkiseen tilanteeseen oppilasaineksen moninaisuuden osalta sekä oppilaiden valintaperusteisiin ja -tapoihin. Pyrkimyksenä saada selville, miten instrumenttiopettajat sekä suomalaiset musiikkioppilaitokset suhtautuvat inklusiiviseen musiikinopetukseen. Toteutetun kyselyn pohjalta pyritään etsimään vastausta siihen, onko instrumenttiopettajina työskentelevillä musiikkialan ammattilaisilla omasta mielestään riittävästi osaamista ja tarvittavaa tietoa moninaisten oppijoiden asianmukaiseen kohtaamiseen ja opettamiseen.

Haastattelut toteutetaan haastatteleamalla erityismusiikkipedagogiikkaan erikoistuneita musiikkialan ammattilaisia. Haastattelujen tavoitteena on saada konkreettista tietoa alan ammattilaisilta

moninaisten oppijoiden yksilöopetuksesta sekä siihen sidonnaisista hyödyllisistä erityispedagogisista taidoista. Lopulta kyselyn ja haastattelujen pohjalta etsitään keinoja inklusiivisen instrumenttiopetuksen edistämiseen.

Aihe kiinnostaa meitä, sillä tulemme musiikkipedagogeina kohtaamaan tulevassa ammatissamme paljon moninaisia oppijoita ja erilaisia persoonia. Haluaisimme pystyä vastaamaan kaikkien oppijoiden yksilöllisiin tarpeisiin asianmukaisesti, ja kohtaamaan heidät tilanteen vaatimalla tavalla. Koemme, että ainakin Jyväskylän ammattikorkeakoulussa musiikkipedagogin opinnoissa erityispedagogiikan merkityksen painottaminen sen ajankohtaisuudesta huolimatta on lähes olematonta, ja aihe jää lähinnä oman kiinnostuksen ja perehtymisen varaan. Haluaisimme myös kehittää omaa osaamistamme tältä pedagogiikan osa-alueelta sekä samalla tuoda uutta tietoa muille alaa opiskeleville sekä jo virassa oleville ammattilaisille.

Tutkimuksen aihepiirillä on myös henkilökohtaista merkitystä, sillä toisella tämän tutkimuksen tekijöistä on lähipiirissä henkilö, joka on harrastanut musiikkia koko elämänsä ajan. Kehitysvammaille läheiselle, joka omaa myös autismin kirjon piirteitä, musiikin harrastaminen on ollut koko elämän ajan arkeen iloa ja struktuuria tuova tekijä. Musiikki ei ole hänelle pelkästään harrastus, vaan se muun muassa auttaa rauhoittumaan tarpeen tullen sekä selviytymään jokapäiväisistä toiminnoista. Tämän takia koemme ensisijaisen tärkeänä, että musiikin harrastamisen oikeus mahdollistetaan kaikille lähtökohtiin katsomatta nyt ja tulevaisuudessa. Musiikin harrastaminen ja siitä nauttiminen on kaikkien perusoikeus.

4.1 Tietoperusta ja tiedonhaku

Tutkimuksen työstäminen aloitettiin tiedonhaulla tutkimuskysymysten luomiseksi ja rajaamiseksi. Tämän tutkimuksen teoriapohja on kerätty pitkälti verkkolähteitä, sekä sieltä löydettyä kirjallisuutta hyödyntäen. Lähdekirjallisuus on käsitellyt mm. erityispedagogiikkaa, musiikkikasvatusta, inklusiota sekä myös erityismusiikkikasvatusta ja sen pedagogiikkaa.

Tietoperustan keräämisessä hyödynsimme joitakin tietokantoja, kuten Finnaa, Ellipsiä, Google Scholaria, JYXiä, Theseusta sekä Itä-Suomen yliopiston ylläpitämää eRepoa. Hakusanoja muokattiin siten, että ne soveltuivat käytetyn tietokannan omaan asiasanastoon sopivaksi. Hakuja tehtiin

myös useampia, eri hakusanoja käyttäen. Saaduista tuloksista valittiin tutkimukseen parhaiten soveltuvat lähteet.

Suuri osa tämän tutkimuksen tietoperustassa käytetyistä lähteistä on Markku Kaikkosen tuotantoa. Kaikkonen (s. 1966) on suomalainen musiikkikasvattaja ja kouluttaja. Hän toimii Musiikkikeskus Resonaarin johtajana ja musiikkiopiston rehtorina. Kaikkonen on erityisesti tunnettu laajasta oppikirja- ja tutkimustuotannostaan musiikkikasvatuksen ja erityismusiikkikasvatuksen parista. Esimerkiksi hän on osallistunut tutkimustoimintaan erityismusiikkikasvatuksen saralla sekä hän on myös ollut kehittälemässä erityismusiikkikasvatuksessa paljon apuvälineenä käytettäviä kuvionuotteja. (Taideyliopisto, 2021.)

Tässä tutkimuksessa on käytetty paljon erityispedagogiikkaa ja erityisopetusta käsitteleviä lähteitä. Esimerkkinä erityispedagogiikkaan perehtyvistä lähdemateriaalista voidaan pitää Marjatta Takalan teosta Erityispedagogiikka ja kouluikä. Takala työskentelee Oulun yliopistossa erityispedagogiikan professorina, sekä dosenttina Helsingin yliopistossa. (Oulun yliopisto, N.d.)

Tämän tutkimuksen tietoperustan keräämisessä on käytetty paljon apuna myös taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteita, sekä tällä hetkellä voimassa olevia että vanhempia versioita. Taiteen perusopetuksen perusteet ovat Opetushallituksen antamia valtakunnallisia määräyksiä, joiden mukaan jokaisen taiteen perusopetusta antavan oppilaitoksen on tehtävä omat paikalliset opetussuunnitelmansa (Opetushallitus, n.d.). Viimeisin päivitys opetussuunnitelman perusteisiin on tehty vuonna 2017 (Opetushallitus, n.d), mutta tämän tutkimuksen tietoperustassa on myös käytetty vuoden 2002 versiota siihen tehtyjen merkittävien muutosten vuoksi.

4.2 Tutkimusmenetelmä

Tämä tutkimus on laadullinen tapaustutkimus. Laadullisessa tutkimuksessa pyritään ymmärtämään kokonaisvaltaisesti kohteen laatua ja ominaisuuksia tutustumalla tutkittavaan ilmiöön liittyviin ajatuksiin, tunteisiin ja vaikuttimiin. Toisin kuin määrällisessä tutkimuksessa, jossa tulokset ilmoitetaan pitkälti tilastojen ja numeroiden avulla, pyritään laadullisessa tutkimuksessa kuvaamaan tulokset muilla keinoin. (Lähdesmäki, Hurme, Koskimaa, Mikkola & Himberg n.d.) Tutkimusmenetelmänä tapaustutkimus rakennetaan yhden valikoidun ilmiön tai pienten tapausten joukon va-

raan. Tutkimuskohde on siis näyte jostakin laajemmasta kokonaisuudesta tai ilmiöstä. Tutkittavasta tapauksesta pyritään saamaan mahdollisimman laaja sekä monipuolinen kuva tutustumalla siihen laajalti, minkä vuoksi tapaustutkimukselle onkin usein ominaista yhdistellä useita eri aineistoja. (Kallinen & Kinnunen n.d.)

Tapaustutkimus soveltuu tähän tutkimukseen luonnollisesti tutkimuksen aiheen käsitellessä pienempää aihetta laajemmasta ilmiöstä. Tutkimuksen yläkäsitteenä on inklusiivinen instrumenttiopetus ja aihetta lähestytään syventymällä instrumenttiopettajien erityispedagogiseen osaamiseen suomalaisissa musiikkioppilaitoksissa. Tutkimuksen aihetta on rajattu entisestään keskittymällä pelkästään yksilöopetukseen, tässä tapauksessa instrumenttiopetukseen suomalaisissa musiikkioppilaitoksissa.

Jotta tutkittavasta tapauksesta saataisiin mahdollisimman kattava kuva, tutustutaan aiheeseen kokonaisvaltaisesti monimenetelmällisesti: yhdistelemällä sekä kysely- että haastatteluaineistoja. Tutkimuksen aineisto kerättiin toteuttamalla teemahaastatteluja ja lähettämällä verkkokysely laajasti ympäri Suomea eri musiikkioppilaitoksiin. Kaksi erilaista aineistokeruumenetelmää antaa mahdollisuuden laajempaan ja monipuolisempaan analyysiin, sillä aineistot kerätään eri kohderyhmistä. Kyselyt suunnataan valikoivalla satunnaisotannalla kaikenlaisiin musiikkioppilaitoksiin sekä näiden oppilaitosten instrumenttiopettajina työskenteleville ammattilaisille, kun taas haastattelut kohdistetaan erityispedagogiikkaan erikoistuneille musiikkialan ammattilaisille. Lopulta analysoimalla molempia aineistoja luodaan mahdollisimman tarkka tapauksen kuvaus tämänhetkisestä erityispedagogisen osaamisen tasosta suomalaisissa musiikkioppilaitoksissa.

4.3 Aineistonkeruu

4.3.1 Kyselyaineisto

Kyselytutkimus on aineistonhankintamenetelmä, jossa tietyin kriteerein valitulta ihmisryhmältä kysellään vastauksia samoihin kysymyksiin. Aineistonkeruumenetelmänä sillä on sekä hyviä että huonoja puolia. Kyselytutkimuksen avulla tuotettu aineisto on useimmiten hyvin laaja ja kattava, mutta toisaalta aineisto saattaa jäädä myös pinnalliseksi. Lisäksi tuotetun aineiston väärinymmärryksiä on haastava kontrolloida. Kyselyjä käytettäessä on myös melko haastavaa saada selville, miten paljon vastaajat tietävät kyselyyn liittyvästä aiheesta. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009.)

Kyselytutkimuksen onnistumisen edellytys on, että tutkija osaa ottaa vastaajien lähtökohdat vastata kyselyyn. Esimerkiksi vastausaika, vastaajien halukkuus ja taidot vastata kyselyyn on ehdottoman tärkeää ottaa huomioon. Kyselyn huolellinen valmistelu ja sen kokeileminen itse sekä testi-vastaajien toimesta vaikuttavat tutkimuksen onnistumiseen. Hyvässä kyselylomakkeessa kysymykset ovat johdonmukaisessa järjestyksessä, sekä se on myös kohtuullisen mittainen pituudeltaan. Ulkoasun selkeys on myös tärkeä osa hyvin suunniteltua lomaketta. (Borg 2010.)

Tässä tutkimuksessa tutkimusaineisto kerättiin sähköisellä Webropol-kyselyllä, joka laadittiin huolellisesti nämä edellä mainitut seikat huomioon ottaen. Kysely sisälsi sekä monivalintakysymyksiä, että avoimia kysymyksiä. Kyselylomakkeelle oli selitetty auki joitakin termejä, jotka toistuivat kyselyn kysymyksissä. Ennen kyselyn julkaisemista, kyselylomaketta testattiin kolmella koevastaajalla, joilta saadulla palautteella varsinainen kysely viimeisteltiin

Linkki sähköiseen kyselyyn lähetettiin (Liite 1) sähköpostitse 2.-3.3.2023 28 suomalaisen musiikkioppilaitokseen, jotka valikoitiin Suomen Musiikkioppilaitosten Liiton jäsenoppilaitoslistalta siten, että vastauksia saataisiin mahdollisimman laajalti ympäri Suomea. Kyselyt lähetettiin jokaisen oppilaitoksen rehtorille tai johtajalle, jota puolestaan pyydettiin jakamaan linkkiä eteenpäin oppilaitoksen opettajakunnalle. Lomakkeen yhteyteen suunniteltiin myös saatekirje, jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja tavoitteista. Saatekirjeen mukana lähetettiin myös tutkimuslupahakemus, joka pyydettiin tarvittaessa palauttamaan allekirjoitettuna. Sähköpostin liitteeksi liitettiin myös tutkimussuunnitelma, josta löytyi lisätietoa tutkimuksesta. Vastausaikaa tutkimukseen osallistuneilla oli kolme viikkoa.

Kysely jakautui neljään pääteemaan, joiden avulla pyrittiin saamaan selville erilaisia asioita vastaajajoukosta ja heidän kokemuksistaan. Ensimmäinen pääteema käsitteli vastaajia itsejään, ja kysymysten tarkoituksena oli saada selville perustiedot kyselyn vastaajista. Perustiedoilla tarkoitetaan tässä sellaisia muuttujia, joiden avulla voidaan arvioida vastaajien kykyä kommentoida moninaisuuden yhteyttä opetustyöhön (esim. vastaajien ikä, koulutustausta, opetuskokemus).

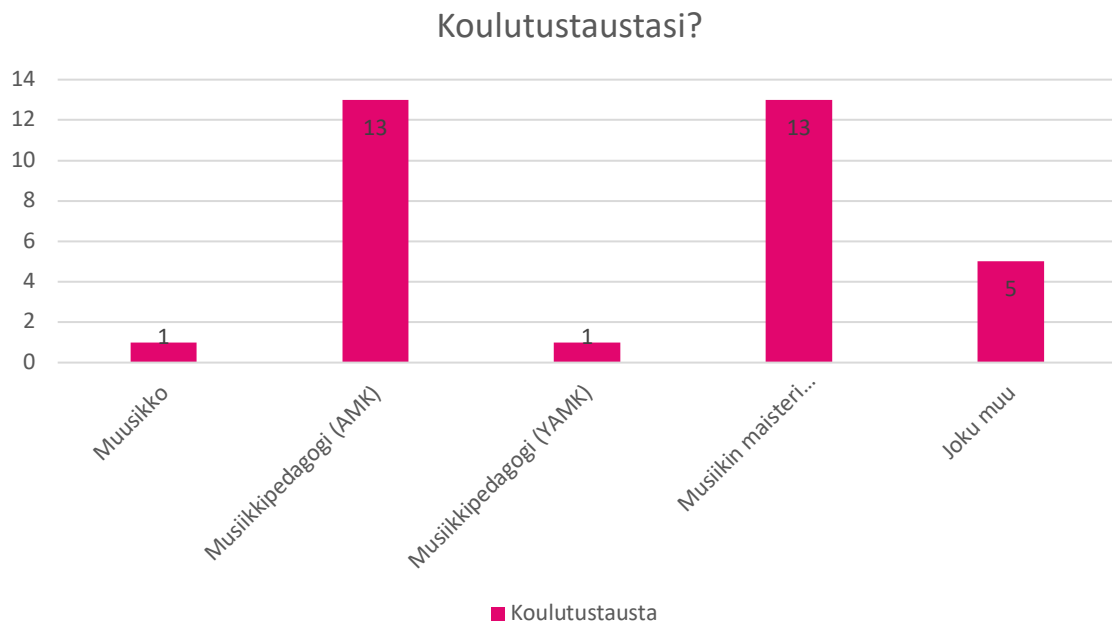
Kyselyn toinen teema keskittyi erityisoppijoiden tarkasteluun musiikkioppilaitoksissa. Kysymysivun alkuun määriteltiin, että mitä tässä yhteydessä erityisoppijoilla tarkoitetaan, jotta vastaajat

voivat heijastaa vastauksiaan siihen. Kysymykset kartoittivat esimerkiksi kokemuksia erityisten oppijoiden kanssa työskentelystä sekä mahdollisista taustatiedoista, joita he olivat saaneet ennen opetuksen alkua.

Kolmas pääteema keskittyi instrumenttiopettajien kokemuksiin omasta erityispedagogisesta osaamisestaan. Tämän osion kysymyksillä pyrittiin saamaan selville, että kokevatko opettajat omavansa riittävät valmiudet toimia luontevasti moninaisten oppijoiden kanssa. Tämän osion kysymyksissä tiedusteltiin myös opettajien mahdollisista lisäkoulutustarpeista, sekä heidän kohtaamistaan haasteista moninaisten oppijoiden opettamisen tiimoilta.

Viimeinen teema keskittyi pitkälti instrumenttiopettajien inklusioasenteisiin, sekä heidän työpaikkojensa saavutettavuuden edistämiseen. Tässä osiossa tutkittavilta kysyttiin esimerkiksi, että millaisia piirteitä hyvällä instrumenttiopettajalla on. Lisäksi kysyttiin myös opettajien inklusiokäsityksistä sekä sen perusidean toteutumisesta vastaajien työpaikoilla. Myös mahdollisista kehityspaikoista tiedusteltiin.

Kyselyyn saatiin määräaikaan mennessä yhteensä 27 vastausta. Vastaajien keskiarvoikä oli 47,1 vuotta, ja heistä suurin osa oli koulutukseltaan musiikkipedagogeja (AMK) tai musiikin maistereita (instrumenttiopettaja, musiikkikasvatus, MuM, FM, KM). Vastanneiden joukosta löytyi myös muusikoita, ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneita musiikkipedagogeja, opisto-opettajia, yrittäjiä ja musiikkialan opiskelijoita. Keskiarvo työkokemusvuosista oli 22,3 vuotta.

Kuvio 1 Koulutustaustatiedot

Kysely valikoitui nopeasti käytettäväksi aineistonkeruumenetelmäksi esimerkiksi sen vuoksi, että sen avulla saadaan tutkimukselle valtakunnallista kattavuutta. Kyselyä hyödyntämällä myös tutkimusote on laajempi, kun saman kyselyn voi osoittaa suurelle joukolle. Kyselyn tarkoituksena olikin saada mahdollisimman paljon tietoa instrumenttiopettajina työskentelevien musiikkialan ammattilaisten kokemuksista moninaisten oppijoiden kanssa toimimisesta.

4.3.2 Haastattelu

Haastattelu on aineistonkeruukeinona yksi suosituimmista. Kun halutaan tietää, mitä ihminen ajattelee tai on mieltä jostain asiasta, on järkevintä kysyä asiaa häneltä suoraan (Tuomi & Sarajärvi 2018, 84) Haastattelussa tutkija osallistuu itse vuorovaikutteisesti aineiston tuottamiseen, ja haastattelut ovatkin yleensä keskustelunomaisia. Erona normaalille keskustelulle tai vaikka sanomalehtihaastattelulle tutkimushaastattelulla on selkeä päämäärä, eli tutkimustehtävän suorittaminen. Haastattelua käytetäänkin siis tutkimusmateriaalin keräämiseksi ja aineistoa on tarkoitus tutkimuksessa analysoida ja tulkita siten, että vastaukset tutkimuskysymyksiin saavutetaan. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 34, 42.)

Haastattelut voidaan jakaa strukturoituihin ja strukturoimattomiin haastatteluihin kysymysten valmiuden ja säännönmukaisen sitovuuden mukaan. Strukturoidusta haastattelusta voidaan pitää esimerkkinä lomakehaastattelua, joissa on valmiiden kysymysten lisäksi valmiita vastausvaihtoehtoja. Strukturoidussa haastattelussa kysymysten kysymisjärjestyskin on ennalta suunniteltu, ja ne esitetään jokaiselle haastateltavalle samassa järjestyksessä. (Hirsjärvi ym. 2009, 208–209.)

Strukturoitujen ja strukturoimattomien haastattelujen välissä ovat puolistrukturoidut haastattelut, joissa jokin keskustelun näkökulma on ennakkoon valittu, mutta kysymysten esittämismuoto ja -järjestys voivat vaihdella. Esimerkkinä puolistrukturoidusta haastattelusta voisi olla teemahaastattelu, jota hyödynnetään paljon laadullisissa tutkimuksissa, koska se vastaa hyvin laadullisen tutkimuksen lähtökohtiin. Strukturoimaton haastattelu on luonteeltaan sellainen, että se on jo lähellä arkipäiväistä, vapaata keskustelua. Strukturoimattomassa haastattelussa haastattelun molemmat osapuolet voivat tuoda keskusteluun mukaan uusia aiheita ja aihepiirejä. (Hirsjärvi ym. 2009, 208–209.)

Tutkimuksen haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna, johon osallistui erään musiikkioppilaitoksen erityismusiikkipedagogiikkaan erikoistuneita musiikkialan ammattilaisia. Haastatteluun vastasi lopulta kolme asiantuntijaa, joista jokainen työskenteli eri työtehtävissä musiikkiopiston sisällä. Haastateltavat valikoitiin yhdessä musiikkiopiston edustajan kanssa siten, että jokaisella haastateltavalla on eroava koulutustausta ja kokemuspohja mahdollisimman monipuolisen haastatteluaineiston mahdollistamiseksi.

Haastattelut pidettiin 6.-10.3.2023 välillä etähaastatteluina Zoom-videopalvelun välityksellä aika-
taulullisten syiden vuoksi. Jokainen haastattelu kesti suunnilleen tunnin, josta virallinen haastatteluosuus kesti keskimäärin 50 minuuttia. Haastattelut tallennettiin turvallisesti yksityisyyttä suoja-
ten Zoomin oman tallennusominaisuuden avulla, joka etäkokouksen päätteeksi latautuu pelkästään haastattelijan omalle koneelle. Varmistukseksi etähaastattelujen ääni tallennettiin myös haastattelijan omalle puhelimelle verkottoman ääninauhurin avulla.

Haastattelukysymykset jaettiin teemahaastattelun mukaisesti karkeasti pääteemojen alle. Kolme teemaa ovat: 1. Taustatiedot, 2. Inklusiivisuus instrumenttiopetuksessa ja 3. Instrumenttiopettajien erityispedagogiset taidot yksilöopetuksessa. Teemojen alle asetettiin 13 kysymystä (Liite 4.),

joiden järjestys ja muotoilu vaihteli haastattelun kulun mukaan, sillä haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna haastatteluna. Haastattelun luonteeseen kuului keskustelunomaisuus, jonka avulla pyrittiin mahdollisimman laajaan ja estottomaan keskusteluun aiheen tiimoilta. Huomioitavaa kuitenkin oli, että haastateltava esittää kysymykset sekä osallistuu keskusteluun mahdollisimman objektiivisesti vaikuttamatta keskustelun suuntaan tai haastateltavan vastauksiin.

Ensimmäisessä pääteemassa selvitettiin haastateltavien taustatietoja (1. Taustatiedot). Kyseisen teeman kysymykset kohdistuivat haastateltavien perustietoihin, jotka koettiin tutkimuksen kannalta merkitykselliseksi. Tutkimuksen kannalta merkityksetöntä olisi ollut kysyä esimerkiksi haastateltavien ikää tai sukupuolta, sillä nämä tiedot eivät olisi vaikuttaneet myöhempien haastattelu- vastauksien uskottavuuteen ja kyseiset tiedot eivät olisi tuoneet haastatteluaineistoon mitään lisäarvoa. Sen sijaan taustatietokysymyksissä selvitettiin haastateltavien nykyinen työtehtävä työpaikalla, koulutus- ja musiikillinen tausta sekä aiempi työkokemus, varsinkin opetustyökentältä.

Edellä mainitusti kaikki kolme haastateltavaa työskentelevät samassa musiikkioppilaitoksessa erikoistuen opetuksessaan erityisesti erityismusiikkipedagogiikkaan. Haastateltava 1 toimii musiikkiopiston johtajana sekä rehtorina, muiden haastateltavien (haastateltava 2 & 3) ollessa opiston instrumenttiopettajia. Haastateltava 2 työskentelee päätoimisena opettajana sekä toimii myös opettajien tiimivastaavana. Haastateltava 3 tekee tuntiopettajan töitä sekä yksilöopetuksena että ryhmäopetuksena. Kaikki kolme haastateltavaa ovat päätyneet nykyiseen musiikkioppilaitokseen melko varhaisessa vaiheessa työuraansa ja ovat myös työskennelleet samassa oppilaitoksessa vähintään kymmenen vuotta.

Haastateltavilla on hyvin moninaiset koulutustaustat ja kaikki haastateltavat kertoivatkin laajasta ammattiosaamisesta olevan pelkästään hyötyä nykyisessä työssä. Haastateltava 1 kertoi valmistuneensa Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen osastolta ja on sittemmin opiskellut Akatemian koulutuskeskuksessa myös koulutussuunnittelua. Haastateltava 2 on taustaltaan konservatorio muusikko ja on halunnut täydentää osaamistaan myöhemmin sosionomin AMK-opinnoilla. Haastateltava 3:n opinnot puolestaan koostuvat psykologian maisterin - sekä musiikkiterapeutin tutkinnoista. Psykologian opinnoissa haastateltavalla oli sivuaineena erityispedagogiikka. Haastateltava 3 myös kertoi opiskelevansa tällä hetkellä tuntiopettajan viran ohella eläinten kouluttajaksi, josta hänen mielestään löytyy myös yhtymäkohtia instrumenttiopetukseen.

Kirjavan koulutustaustansa lisäksi haastateltavat ovat myös kartuttaneet työkokemusta erilaisista työtehtävistä. Monipuolista opetustyökokemusta oli kertynyt kaikille ennen nykyistä työpaikkaa vähintäänkin koulunkäyntiavustajan virassa (haastateltava 3). Sen lisäksi haastateltavat ovat tehneet töitä musiikki- ja opetusalan lisäksi työtehtävissä, joihin he ovat opiskelleet aiemmin musiikin rinnalla. Haastateltavien kohdalla tämä tarkoittaa psykologin töitä (haastateltava 3) ja nuorten mielenterveyspuolella työskentelyä (haastateltava 1).

Toisen pääteeman (2. Inklusiivisuus instrumenttiopetuksessa) kysymykset käsittelivät asenteita inklusiota kohtaan niin yleisesti kuin erityisesti musiikin kentällä. Kysymykset tarkentuivat entisestään käsittelemään inklusiota instrumenttiopetuksessa. Ennen toisen pääteeman kysymyksiin siirtymistä haastateltavat saivat luettavakseen pienen lainauksen inklusiosta käsitteenä Euroopan komission oppaasta opettajille. Tekstipätkän tarkoituksena oli toimia virikkeellisenä ajatusten herättelijänä haastattelun aiheeseen ennen ensimmäiseen inklusioon liittyvän haastattelukysymyksen siirtymistä. Haastattelu toteutettiin siten, että kysymykset asetettiin mahdollisimman objektiivisesti yrittämättä vaikuttaa haastateltavien vastauksien suuntaan. Esimerkiksi kysyttäessä ajatuksia inklusiosta (kysymys 5), pyysi haastattelijä vastauksia sekä positiivisesta ja negatiivisesta näkökulmasta.

Viimeisen pääteeman (3. Instrumenttiopettajan erityispedagogiset taidot yksilöopetuksessa) avulla selvitettiin hyvän nykyaikaisen instrumenttiopettajan piirteitä (ominaisuuksia ja taitoja). Teema myös etsi vastausta opettajan erityispedagogisten taitojen tarpeellisuudelle tai tarpeettomuudelle. Loppuun haastateltavilla oli vielä mahdollisuus täydentää aiempia vastauksiaan tai kertoa jotain muuta aiheeseen liittyvää, jos koki niin vielä tarpeelliseksi.

Haastattelun tarkoituksena on täydentää kyselystä saatua materiaalia ja vastata erityisesti käytännönläheisesti instrumenttiopettajien erityispedagogisen osaamisen tarpeeseen alan ammattilaisten asiantuntevan tiedon avulla. Kyselyaineiston antaessa vastauksia subjektiivisesta näkökulmasta instrumenttiopettajien erityispedagogisen osaamisen tasosta suomalaisissa musiikkioppilaitoksissa, etsitään haastatteluaineistolla erityisesti vastauksia toiseen tutkimuskysymykseen liittyen instrumenttiopettajille hyödyllisestä erityispedagogisesta tietotaidosta.

4.4 Laadullinen sisällönanalyysi

Tutkimuksen aineisto analysoidaan laadullisena sisällönanalyysinä, josta voidaan erottaa teemoittelu ja tyypittely. Aineiston teemoittelun avulla paikannetaan aineistosta tutkimusongelman kannalta olennaisimmat aiheet eli teemat (Eskola & Suoranta 2008, 174–180) ja tyypittelyllä taas luokitellaan analysoitavan aineiston ilmiöt yhteisten piirteiden tai ominaisuuksien perusteella informatiivisiksi tyypeiksi. Tyypillä siis tarkoitetaan tietyn ryhmän jäsenille tunnusomaisten piirteiden ja ominaisuuksien pohjalta rakennettua kokonaisuutta, jolla tiivistetään ja havainnollistetaan aineistossa esiintyvää ilmiötä. (Alasuutari 1999, 220–221; Eskola ym. 2008, 181–188.)

Teemoittelulla tarkoitetaan kerätyn aineiston ryhmittelyä siten, että koottu aineisto jaetaan aihepiireittäin eri ryhmiin. Teemoittelussa on kyse aineiston pilkkomisesta ja ryhmittelystä erilaisten aihepiirien mukaan. Tällöin tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa on helpompi vertailla, ja aineistoa on tällöin myös helpompi hallita ja ymmärtää. Kun aineisto on alustavasti jaettu alustaviin ryhmiin, aletaan etsiä varsinaisia teemoja. Tarkoituksena onkin löytää aineistosta tiettyä teemaa kuvaavia näkökulmia. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 105–107.)

Tyypittelyssä aineisto puolestaan jaotellaan tietyiksi tyypeiksi. Tutkimuksessa luotujen teemojen sisältä etsitään eri näkökannoille yhteneviä ominaisuuksia. Näistä yhteisistä näkökulmista muodostetaan lopulta eräänlaisia yleistyksiä, eli tyyppiesimerkkejä. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107.)

Tämän tutkimuksen laajan aineiston takia laadullisen sisällönanalyysin toteuttaminen tyypittelemällä ja teemoittelemalla valikoitui tutkimuksen analysointityyliksi melko luontevasti. Teemoittelu ja tyypittely mahdollistaa aineiston tulosten jakamisen lukijaystävällisesti selkeisiin aihepiireihin sekä selkeyttää koko analysointiprosessia sen työstämisvaiheessa.

4.5 Eettiset ratkaisut

Tutkimukseen osallistuneille organisaatioille sekä yksityishenkilöille lähetettiin saatekirje (Liite 2) tutkimukseen osallistumisesta. Saatekirjeen liitteenä oli mukana myös tutkimuslupahakemus (Liite 3) sekä tutkimussuunnitelma, johon sisältyi myös aineistonhallintasuunnitelma. Tutkimuslupahakemuksella osoitettiin mahdollisille tutkimukseen osallistuville osapuolille aineistokeruun lupa ja

tarpeellisuus. Tutkimuslupahakemus hyväksyttiin sekä allekirjoitettiin Jyväskylän ammattikorkeakoulun päässä opinnäytetyöohjaajalla ennen saatekirjeen lähettämistä.

Saatekirjeessä myös avattiin syitä miksi ja miten tutkimus tehdään, miten siihen voi osallistua, mitä se sisältää ja miten tutkimus etenee. Lisäksi saatekirjeessä kerrottiin aineistokeruuseen liittyvistä käytännön asioista kuten vastausten anonymisoinnista sekä esimerkiksi haastattelujen kestoista. Sekä kyselyn että haastattelujen aineistot anonymisoitiin jo sisällönanalyyysivaiheessa, sekä kaikki tunnistetiedot poistettiin. Litterointivaiheessa aineistosta poistettiin tunnistusriskin välttämiseksi asiantuntijoiden maininnat omista pääinstrumenteistaan, kotikunnistaan ja työpaikastaan. Myös voimakkaat murreilmasut muutettiin yleiskieliseksi.

Kyselyvastauksien anonymisoinnista huolehdittiin siten, että vastaajista ei kerätty mitään tietoja, joiden perusteella heidät olisi mahdollista profiloida. Annetuista vastauksista poistettiin mahdolliset avokysymyksissä annetut tiedot, jotka olisivat voineet johtaa vastaajan profilointiin.

Tuloksien yhteydessä esitettävissä lainauksissa kyselyyn vastanneet henkilöt on luokiteltu tunnistekirjaimin A-Ä satunnaisessa järjestyksessä, aakkosjärjystä hyödyntäen. Haastatteluvastaajat on puolestaan numeroitu satunnaisesti numeroin 1–3. Vastaajat esiintyvät tutkimustulosten yhteydessä esitettävissä lainauksissa sekä aineistonkeruu ja -analyysi osiossa esimerkiksi tunnisteilla ”Vastaaja P”, ”Haastateltava 3”.

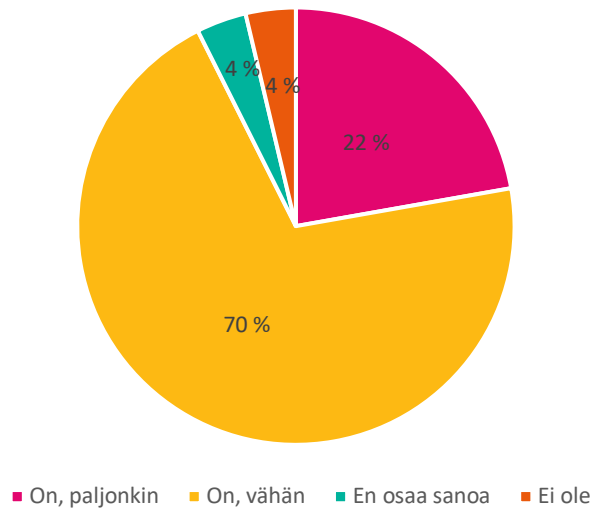
Tutkimusaineistot tallennettiin ja säilytettiin tietoturvallisesti Jyväskylän ammattikorkeakoulun OneDrive-palvelun kautta. Pääsy tiedostoihin rajattiin vain tutkimuksen tekijöille ja tarpeen tullen opinnäytetyöohjaajalla oli mahdollisuus lukea rajattua osaa aineistoista. Opinnäytetyön valmistuessa tutkimusaineiston OneDrive-kansio poistuu automaattisesti tekijöiden valmistuttua oppilaitoksesta. Hävittäminen tapahtuu siis automaattisesti, kun tekijöiden tilit poistetaan.

5 Tulokset

Suurin osa (92 %) kyselyyn vastanneista instrumenttiopettajista kokee työskennelleensä erityisten oppijoiden kanssa opetusuransa aikana; 27 vastaajasta 19 (70 %) kokee omaavansa vähän kokemusta ja suunnilleen neljäsosa (22 %) paljon. 76 % vastaajista arvioi opettaneensa useampaa kuin

viittä erityistä oppijaa, todettakoon siis, että soitto-oppilaat ovat moninainen joukko, josta löytyy paljon erilaisia oppijoita.

Onko sinulla kokemusta erityisten oppijoiden kanssa työskentelystä?

Kuvio 2 Kokemukset erityisten oppijoiden kanssa työskentelystä

Kyselyssä tiedusteltiin, informoidaanko opettajia ennen opetuksen alkua oppijoiden yksilöllisistä ominaisuuksista, jotka tulisi huomioida opetusta suunniteltaessa ja toteutettaessa. Vastaukset menivät kutakuinkin tasan (kyllä 52 %, ei 48 %). Valtaosa vastaajista (83 %) olisi kuitenkin toivonut saavansa jonkinlaista ennakkotietoa oppijoiden erityisyydestä ennen varsinaisen opetuksen alkua.

Ne vastaajat, jotka olivat saaneet jotain informaatiota oppijan yksilöllisistä, huomionarvoisista ominaisuuksista, olivat saaneet tietoa eri lähteistä: suunnilleen puolet (46 %) oli saanut tietoa omalta esihenkilöltään, kolme viidestä (69 %) taasen oli saanut ennakkotietoa oppijan huoltajilta tai muilta läheisiltä. Suunnilleen neljäsosa (23 %) oli kuullut erityisyydestä oppijalta itseltään. Loput 23 % olivat saaneet tiedon jotain muuta kautta, kuten oppijan perusopetuksen erityisopettajalta, oppilasvalinnan kautta tai edelliseltä instrumenttiopettajalta.

Asioita, joita kyselyyn vastanneet instrumenttiopettajat olisivat toivoneet saavansa tietoonsa ovat esimerkiksi oppijan mahdollinen diagnoosi, oppimisvaikeustausta ja käyttäytymisen ongelmat.

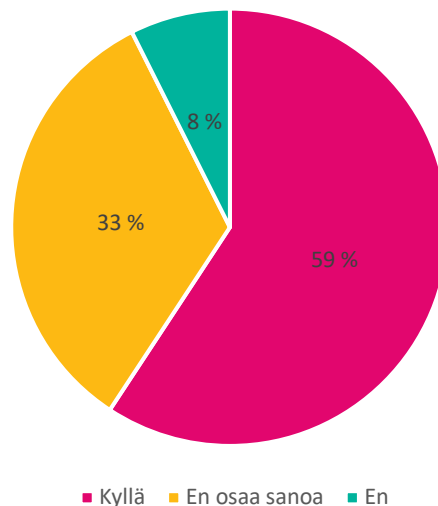
Myös oppijan perusopetuksessa mahdollisesti käytössä ollut oppimisen tuki olisi vastaajien mielestä ollut hyvä tietää ennen soitonopetuksen alkua. Oppijan vanhempien tai huoltajien mahdollinen erityisyyden salailu tai peittely oli harmittanut opettajia.

Ikävää on ollut vanhempien salailu, jos ongelmista puhuttaisi avoimesti niin oppilasta olisi helpompi auttaa. – Vastaaja Å

5.1 Moninaiset instrumenttioppilaat

Yli puolet kyselyyn vastanneista (59 %) kertoo huomanneensa viimeisen 5–10 vuoden säteellä muutoksia musiikkioppilaitosten oppilasaineksessa. Myös haastatteluista käy ilmi oppilasaineksen muutokset. Haastatellut asiantuntijat kertoivat moninaisten instrumenttioppilaiden määrän lisääntyneen musiikkioppilaitoksissa: perusteena muutoksille nähtiin taiteen perusopetuksen laajan ja yleisen oppimäärän muutokset, yhteiskunnalliset muutokset sekä musiikkioppilaitosten uusien harrastajien tarve.

Oletko huomannut viimeisen 5–10 vuoden säteellä muutoksia musiikkioppilaitosten oppilasaineksessa?

Kuvio 3 Kokemukset musiikkioppilaitosten oppilasaineksen moninaistumisesta

Opetushallituksen 2002 asettamien taiteen perusopetuksen perusteiden muutokset ovat edistäneet musiikkioppilaitosten moninaistumista. Perusteet mahdollistavat ja toisaalta velvoittavat musiikkioppilaitoksia kehittymään kaikille paremmin saavutettaviksi. Taiteen perusopetuksen laajassa ja yleisessä oppimäärässä yhtenä muutoksen mahdollistavana teemana on opetuksen yksilöllistäminen. Myös musiikkioppilaitoksien pääsykokeiden poistuminen mahdollistaa paremmin moninaisten oppijoiden hakeutumisen musiikin oppilaitostasoisena harrastuksen pariin.

Haastatteluaineiston ensimmäinen tutkimushenkilö kertoi musiikkioppilaitoksien muuttumisen saavutettavampaan suuntaan olevan vahvasti yhteydessä yhteiskunnallisiin muutoksiin. Esimerkkeinä hän mainitsi vammaismuusikoiden nousun kulttuurikentälle, erityisryhmiin kuuluvien suurentuneen media-alustan ja maahanmuuton yleistymisen Suomessa. Haastateltava painotti moninaisuuden ottavan huomioon kaikki marginaalisiin ryhmiin kuuluvat ihmiset, johon kuuluu myös mm. seniorit sekä maahanmuuttajat.

-- tän päivän haasteet taiteen perusopetuksen kentällä on se, että millä tavalla me osataan niinku tämmösiin yhteiskunnan megatrendeihin niin kun vastata, joihin kuuluu esimerkiksi maahanmuuttajapuoli. Sitten kuuluu toisaalta tämmönen tasa-arvosempi tapa ajatella siitä opettamisesta, moninaisuuden kohtaaminen. Ja toi tietenkin sitten yhtenä tekijänä on esimerkiksi tää ikääntyneet ihmiset ja seniorit --. – Haastateltava 1

Haastateltava 2 piti positiivisena muutoksena, että erityisryhmiin kuuluvia edustajia näkyy yhä enemmän erilaisilla media-alustoilla kuten elokuvissa ja tv-sarjoissa. Myös kulttuurin kentällä on muutosta näkyvissä, mutta muutos on hidasta osittain pitkään vallinneiden perinteiden vuoksi ja moni erityisryhmään kuuluva muusikko jää edelleen työpaikkojen ulkopuolelle. Haastateltava totei inklusion näkyvän tällä hetkellä enemmän musiikkioppilaitostasolla kuin yleisesti musiikin kentällä.

-- jos nyt aatellaan laajemmin esimerkiksi vajaakuntoisia työntekijöitä Suomessa niin eihän niitä ihan hirveesti oo. Meillähän on ihan järkyttävä ongelma nimenomaan just laajemmin inklusion kanssa Suomessa--. – Haastateltava 2

-- mitä mä tiedän tommoset inklusiiviset niinku harrastelijabänditkin, niin vaikka mä oon tosi pitkään alalla ollut niin ne on kyllä ihan... ne mä pystyn täältäkin luettelemaan. Niin yhden käden sormilla menee, korkeintaan kahden käden. – Haastateltava 2

Valtakunnallisesti musiikkioppilaitosten hakijamäärät ovat laskeneet viime vuosikymmenten aikana roimasti (Eklund 2022, 6). Tämä pakottaa musiikkikouluja pohtimaan keinoja moninaisten oppijoiden saamisesta mukaan musiikinopetukseen. Harva musiikkioppilaitos voi enää valikoida oppilaita pääsykokein.

Vaikka musiikkioppilaitosten saavutettavuus paranee edellä mainittujen muutosten myötä, kertovat kaikki haastatellut asiantuntijat yleisesti musiikkiopetuksen kentällä olevasta asenteesta moninaisuutta kohtaan. Toki löytyy myös inklusiiviseen musiikinopetuksen kielteisesti suhtautuvia.

-- musta jotenkin tuntuu, että viimeisen 10, 15 vuoden aikana on niin kun ollut semmonen kasvava jotenkin oivallus siitä, että tota musiikinopetusta niin kun voi ja kannattaa suunnata niinku kaikille ihmisille, eikä vaan niinku niille, joista tulee joskus joku huippuviulisti. Et se ei oo niinkun se mitä me niin kun musiikinopetukselta tarvitaan. – Haastateltava 3

-- se heidän saama koulutus aikanaan, kun he ovat valmistuneet instrumenttipedagogiksi niin se ei ehkä oo, sillan ei oo tarvinnu ottaa huomioon tällaisia asioita, että pääsulkeet poistuu ja meille voi tulla vähän erilaisia oppijoita ja erityistä tukea tarvitsevia ja niin. Mikä musta taas on hieno asenne, että he eivät niinku jää makaamaan tuleen vaan mieltii, että pitää nyt lähteä ottaa oppia jostain, niin sehän on hieno asenne. – Haastateltava 2

Kyselyaineistossa opettajien vastauksissa korostettiin keskittymiskyvyn heikkenemistä oppilasaineksen muuttumisen seurauksena. Myös käytöshäiriöt, motoriset haasteet, mielenterveyden ongelmat ja oppimisen pulmat nousivat vastauksissa esille. Useammassa vastauksessa mainittiin myös pitkäjänteisyyden puuttuminen tai vähentyminen.

Opettajat kuvasivat kohtaamiaan pedagogisia haasteita viisiluokkaisesti: käyttäytymishaasteet, keskittymishaasteet, vuorovaikutushaasteet, toimintaan liittyvät haasteet sekä oppimispulmat. Käyttäytymisellä oireilu näyttöytyy esimerkiksi ulospäin suuntautuvana rauhattomuutena ja levottomuutena. Myös itsepäisyys, kuten yrittämisestä kieltäytyminen ovat käyttäytymiseen liittyviä haasteita, joita instrumenttiopettajat joutuvat kohtaamaan työssään. Oppijoilla voi myös olla joitakin opetusta häiritseviä käytöstapoja tai -malleja, jotka opettajan tulee opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa ottaa huomioon.

Käyttäytymisen haasteet ovat myös usein yhteydessä keskittymiseen liittyviin pulmiin (Shalev ym. 2016). Keskittymishaasteita ilmenikin monen vastaajan vastauksissa, ja useat vastaajien kuvaamat haasteet voitaisiin luokitella sekä käyttäytymis- että keskittymispulmiksi.

Keskittyminen musisointiin voi olla haasteellista, jos oppilas juoksee ympäri luokkaa eikä kykene pysähtymään. – Vastaaja P

Osalla instrumenttioppilaista on diagnosoitu keskittymisen ja tarkkaavuuden säätelyn vaikeus, kuten esimerkiksi ADHD, joka vaikuttaa oppijan soitonoppimiseen ja opettamiseen. Myös oppijoiden motivaation puute voi ilmetä keskittymishaasteina tai ajatusten harhailuna soittotunneilla.

Haasteena on saada oppilas keskittymään ja ottamaan opetusta vastaan niin että oppilas on aktiivinen osallistuja. – Vastaaja Q

Vastaajien vastauksista pinnalle nousi myös oppijoiden vuorovaikutuksen haasteet. Vuorovaikutushaasteet voivat ilmetä esimerkiksi vaikeutena toimia ryhmässä, äänenvoimakkuuden säätelyn haasteena tai kontaktin puutteena. Myös opettajan ja oppijan välisellä tai oppijoiden keskinäisellä kielimuurilla on oma vaikutuksensa vuorovaikutuksen toimimiseen tai toimimattomuuteen. Myös ymmärryksen haasteet opetuksen yhteydessä voivat lisätä vuorovaikutushaasteiden määrää.

Oppijan ymmärryksen haasteet voivat myös kieliä haasteista oppimisessa. Oppimishaasteet voivat ilmetä esimerkiksi vaikeutena lukea nuotteja tai tekstejä ja hahmottamisen haasteina. Myös puutteelliset oppimisvalmiudet ja opeteltujen asioiden unohtelu tuntien välissä voi olla yhteydessä jo-

honkin oppimisen haasteeseen. Oppijan kuormittuminen kotiharjoittelusta ja soittamiseen liittyvistä asioista voi olla myös haaste tai jopa este oppimiselle. Myös toiminnanohjauksen haasteet ovat osaltaan vaikuttamassa oppijan oppimiseen.

Oppijan toimintaan liittyvät haasteet vaikuttavat osaltaan myös oppijan oppimiseen ja osaamiseen. Toimintaan liittyviä haasteita voivat olla esimerkiksi oman kehon hahmottamiseen ja käyttämiseen liittyvät haasteet, kuten molempien käsien käyttäminen samaan aikaan, käsien ja sormien asentojen löytämisen haasteet ja oman vartalon linjojen löytämisen haasteet. Useammassa kyselyyn vastauksessa ilmeni myös oppijoiden aistiyliherkkyyttä äänille. Joissakin vastauksissa mainittiin myös kehitysvammaisuutta, kuten Downin oireyhtymä, kuurous, monivammaisuus, kehitysvammasyndrooma ja CP-vammaisuus.

5.2 Moninaisuutta huomioiva soitonopettajuus

Kyselyyn perustuen moninaisuutta tukeva instrumenttiopettajuus rakentuu vahvalle substanssi-osaamiselle, johon kytketään opettajan ulkoinen käyttäytyminen, muuntautumiskyky, pedagoginen ajattelu sekä yksilöllisyyttä arvostava asenne ja sitä rohkaiseva ilmiikäyttäytyminen.

Haastattelujen asiantuntijat kertoivat puolestaan hyvän instrumenttiopettajan tärkeimpiin taitoihin ja ominaisuuksiin kuuluvan hyvät vuorovaikutus- sekä instrumenttididaktiset taidot, opettajan ihmislähtöisyys, opetuksen yksilöllistämistäidot ja johdonmukaisuus, sekä opetuksessa motivaation ylläpitäminen ja musiikin sekä luomisen ilon vaaliminen. Haastateltava 2 myös korosti kehityspsykologisesta tuntemuksesta olevan paljon hyötyä varsinkin moninaisten oppijoiden opettamisessa. Kaikki haastateltavat totesivat, ettei erityispedagogisesta perustietämyksestä ole kuitenkaan haittaakaan moninaisuutta huomioivassa soitonopettajuudessa.

Opettajan vahva substanssiosaaminen koostuu monista eri tekijöistä. Instrumenttiopettajan on tärkeää tuntea oma instrumenttinsa hyvin, ja osata paljon siihen sidonnaisia taitoja. Myös laaja musiikin yleistuntemus on tärkeää, jotta opettaja osaisi opettaa esimerkiksi tietyn aikakauden musiikkia asianmukaiset traditiot ja esiintymiseen liittyvät asiat huomioiden. Opettajan on myös tärkeää tuntea opettamansa opetussuunnitelma hyvin, että tarvittaessa sen soveltaminen ja yksilöllistäminen onnistuu suhteellisen vaivattomasti.

Ennen kaikkea [opettaja on] itse innostunut asiastaan. Laaja ohjelmiston tuntemus, selkeä ja artikuloitu käsitys musiikin ja instrumentin hallinnan keskeisistä piirteistä ja laaja valikoima erilaisia lähestymis- ja käsittelytapoja, joita soveltaa kunkin oppilaan kohdalla tarpeen mukaan. – Vastaaja H

Haastateltavat toivat esille hyvien instrumentti sidonnaisten taitojen lisäksi opettajien moni-instrumentaalisuuden hyötyjä. Instrumenttiopettajan taito hallita useampia instrumentteja mahdollistaa soittotunneilla paremmin yhteismusisoinnin, minkä kautta oppilaan motivaatiota ja iloa musiikin tekemiseen pystyy pitämään paremmin yllä. Moni-instrumentaalinen taito myös mahdollistaa joustavasti instrumentin vaihtamista kesken lukuvuoden vaihtamatta omaa tuttua soitonopettajaa. Asiantuntijat totesivat vähäisenkin muun instrumentin hallitsemisen olevan tarpeeksi alkeisopetuksessa.

-- monilla on myös niinku jonkun verran [moni-instrumentaalista ammattitaitoa], et eihän sun tarvii esimerkiks kauheen kummonen pianisti olla, että sä pystyt opettamaan pianonsoiton alkeita. Niinku ihan vaan silleen, että oppilas saa tutustua vähän.
– Haastateltava 3

Haastatteluissa yhtenä tärkeimpänä ominaisuutena moninaisuutta huomioivassa opettajuudessa pidettiin hyviä vuorovaikutustaitoja sekä opettajan ihmislähtöisyyttä. Instrumenttiopettajan tulisi aidosti uskoa jokaisen oppilaan tasavertaisiin oppimismahdollisuuksiin sekä kohdata heidät kaikki tasa-arvoisesti yksilölliset lähtökohdat huomioiden.

Toisena tärkeänä instrumenttiopettajan ominaisuutena haastatteluissa tuli esille pedagoginen joustavuus. Pedagogisella joustavuudella tarkoitetaan opettajan taitoa ja uskallusta hyödyntää sekä muokata opetussuunnitelmaa siten, että se vastaa jokaisen oppijan yksilöllisiin tarpeisiin. Instrumenttiopetuksen yksilöllistämällä varmistetaan, että jokaisella oppijalla on mahdollisuus oppia erityistä tukea tarvitsevista haasteista huolimatta.

Yksilöllistäminen opetuksessa vaatii rinnalleen instrumenttiopettajalta selkeää ja johdonmukaista opetusta, jossa tarvittaessa myös uskalletaan rikkoa ”tavanomaista” järjestystä opettaa instrumenttitaitoja. Opetuksessa olisi myös tärkeää keskittyä syvän oppimisen mahdollistamiseen, mikä

voi esimerkiksi tarkoittaa opetettavien asioiden selventämistä. Kun oppija oppii itse oivaltamalla, hahmottaa hän paremmin musiikin ilmiöitä, kokonaisuuksia ja niiden taustoja, jolloin myös uudet taidot jäävät mieleen. Haastateltava 3 kertoo omista nuoruuden soittotuntikokemuksistaan seuraavasti:

Mut esimerkiksi just jostain niinku, et miks kannattaa harjoitella asteikkoja - niin kyllä mä olisin harjoitellut niitä lapsena varmasti innokkaammin, jos joku olisi selittänyt mulle, et sit kun sä niinku osaat sujuvasti toimia yhdessä sävellajissa, niin sitten kun sä soitat bändin kanssa joka liikkuu siinä sävellajissa, niin sulla on ne kaikki sormitukset automaattisesti tulee sieltä ja se on niin paljon helpompi soittaa siihen sooloa --.

Kehityopsykologisen osaamisen tärkeys nousi esiin myös useissa kyselyvastauksissa sekä yhden haastateltavan (haastateltava 2) vastauksissa. Opettajien kokemusten mukaan opettajan olisi hyvä tuntee oppijan kehitysvaihe, ja siihen yhteydessä olevat tekijät. Haastateltava 2 korostaa kehityopsykologisen tuntemuksen tukevan instrumenttiopettajuutta varsinkin erityismusiikkipuolella, jossa oppijoilla saattaa olla niin hermostollisia kuin motorisia haasteita. Haastateltava kertoo myös hyödyntävänsä opetuksessaan toiminnallista musiikkiterapiaa.

Myös opettajan kiinnostus ja osaaminen oppimista ja oppimisprosessia kohtaan on kyselyn opettajien vastausten mukaan hyväksi. Instrumenttiopettajien mielestä myös opettajan oma sosiaalinen taitavuus on merkittävä tekijä toimivan opettaja-oppilassuhteen toteutumisessa. Hyvät sosiaaliset taidot helpottavat kaikkea sosiaalista kanssakäymistä sekä oppijan että tämän huoltajien kanssa.

Opettajalla tulisi olla hyvät sosiaaliset vuorovaikutustaidot. Koen että avoimella, positiivisella ja muut huomioon ottavalla asenteella pääsee jo pitkälle. – Vastaaja Q

Kyselyyn vastanneiden instrumenttiopettajien vastauksista nousi esiin opettajan ulkoisen käyttäytymisen ja toiminnan eri piirteiden tärkeys. Vastaajien mukaan hyvä instrumenttiopettaja toimii opetustilanteissa johdonmukaisesti ja jäämäkästi, mutta on kuitenkin oppijaa kuunteleva, kannustava ja turvallinen.

Oppimisen kannalta opettajalla tulee olla myös kärsivällinen ja johdonmukainen ote, jossa tavoitteet ja sisältö ohjaavat opetusta, mutta oppilasta kuunnellen. – Vastaaja Q

Soitonopettajan tulisi olla myös siten muuntautumiskykyinen, että hän kykenee muokkaamaan toimintaansa ja opetustyyliään jokaiselle oppijalle sopivaksi. Opettajan olisi hyvä osata lähestyä opettamiaan sisältöjä eri näkökulmista ja erilaisten lähestymistapojen kautta, jotta hän voisi ymmärtää oppijoita, jotka oppivat eri tavoilla. Opettajalta on myös tärkeä löytyä tilanne- ja tunnetajua, sekä ihmislukutaitoa, että opetuksellinen vuorovaikutus sujuu jouhevasti. Opettajan on esimerkiksi tärkeää ymmärtää se, että jokaisen oppijan kohdalla edistyminen soittotaidossa ei ole aina se tärkein määränpää.

Kyky asettua toisen asemaan, mukauttaa opetustaan jokaisen oppilaan mukaan. Olemme kaukana niistä ajoista, joina itse musiikkiopistoissa opiskelimme ja opettaja saattoi kaikilla käyttää samaa opetusmateriaalia samassa järjestyksessä vuosikymmenestä toiseen. – Vastaaja Å

Luonteeltaan hyvä opettaja on rauhallinen ja kärsivällinen, sekä empaattinen muita ihmisiä kohtaan. Tärkeää on myös, että opettaja kykenee yhteistyöhön sekä oppivan, tämän mahdollisten huoltajien sekä muun oppilaitoksen henkilökunnan kanssa. Hyvä opettaja on myös luova sekä huomaavainen. Myös arvostus moninaisia oppijoita kohtaan on olennaista. Myös opettajan rakkaus musiikkia ja omaa soitinta kohtaan nousi kantavaksi teemaksi kyselyn vastauksissa, sen siirtäminen myös oppijalle olisi ihannetilanne.

Opettajan pitää saada oppilas rakastamaan instrumenttiaan ja sen kanssa musisoitua. – Vastaaja T

Aito kiinnostus ja halu oppilaan musiikillisen potentiaalin kehittämiseen. Se riittää. – Vastaaja V

Substanssiosaamisen lisäksi herkät tuntosarvet, kyky kohdata aidosti oppilas. Sopiva yhdistelmä herkkyyttä ja jämäkkyyttä. Rakkaus musiikkiin. – Vastaaja Å

Myös haastatteluissa korostui oppimisen ilon vaaliminen. Opetuksen tulee olla oppijalle motivoivaa vaihtelevalla opetussisällöllä ja uutta tietoa opetetaan jo opittujen taitoihin tukeutuen. On tärkeää tarjota oppijalle onnistumisen kokemuksia.

-- aina kun opetellaan joku uus taito tai joku, niin sitten sen taidon parissa pitäis niinku luoda jotain kivaa. Tai ei pitäis, mutta niinku mun mielestä on kivaa luoda sen parissa jotain kivaa, josta voidaan nauttii yhdessä. Että koko aika niinku nautittaisiin siitä, mitä jo on opittu ja sitten niinku totta kai siinä ohessa niinku otetaan uusia haasteita. Mutta se ei ois niiku koko aika vaan sitä, että tulee koko aika haastetta ja koko aika pitää niinku hikisenä harjotella. – Haastateltava 3

Musiikin ja luomisen iloa voi ylläpitää sisällyttämällä soittotunteihin yhteismusisointia. Jotta sama pitkään toistettu harjoite ei kävisi tylsäksi, voi kappaleeseen tai tekniseen harjoitteeseen tuoda vaihtelevuutta esimerkiksi muokkaamalla säestystä – tällä tavalla vanha harjoite tuntuu oppijasta aina uudelta ja mielenkiintoiselta.

Haastateltavan 1:n mukaan musiikkipedagogilla tulisi olla käsitys oppijoidensa elinympäristöstä. Ymmärtämällä oppijoiden päivittäistä arkea pystytään opetusta muokkaamaan sellaiseksi, että se vastaa oppijan tarpeisiin.

-- se että me pystytään niinku reagoimaan tän päivän niihin haasteisiin niin kyllä se on vaan sit tota tarkoittaa sitä, että meidän pitää myös ymmärtää sitä aikaa missä me ollaan. Ja kyllähän niinku se nopee tempoisuus, vahvat nopeet ärsykkeet, se jatkuvassa media pyöryksessä oleminen ja kokonen kun se informaatiotulva joka meille tulee niin, niin se on aika aika haastava vertaa. – Haastateltava 1

5.3 Opettajien erityispedagoginen osaaminen ja sen kehittäminen

Kyselyyn vastanneista opettajista 63 % kokee erityispedagogisen osaamisensa olevan riittävää. 15 % sen sijaan kokee osaamistasonsa riittämättömäksi. Epävarmoja on suunnilleen viidesosa (22 %). Huomionarvoista on, että jopa melkein kolme neljäsosaa (70 %) kokisi hyötyvänsä erityispedagogisesta lisäkoulutuksesta työnsä tueksi. 19 % ei osaa sanoa, hyötyisikö koulutuksesta, ja viimeiset 11 % kokee osaamistasonsa erityisoppilaiden kanssa riittävän nykyisellään.

Luokittelimme instrumenttiopettajien osaamisen kehittämistarpeet kolmeen eri pääluokkaan: moninaisuutta tukevaan opetukseen keskittyvään-, oppilaiden moninaisuuteen tutustuvaan- sekä yleiserityispedagogiseen lisäosaamiseen.

Vastaajista usea tarvitsisi moninaisten oppijoiden oppimista tukevia opetustekniikoita, opetusmenetelmiä ja -tyylejä, sekä niiden soveltamista kullekin oppijalle soveltuvaksi. Opetuksen suhteuttaminen oppijan tarpeiden mukaisesti on myös aihealue, johon opettajat kaipaisivat tukea ja ohjausta.

Erilaisia opetustyylejä on itsellä melko monta mutta olisi hyvä kuulla myös toisten tyylejä. Sekä mitkä tyylit he ovat saaneet onnistumaan. – Vastaaja I

Myös materiaalituntemuksen kehittäminen ja apuvälineisiin tutustuminen kiinnostaisi kyselyyn vastanneita instrumenttiopettajia.

Oppijoiden moninaisuuteen perehdyttävä lisäkoulutus olisi myös useammalle opettajalle tervetullutta. Useista vastauksesta nousi tarve tutustua oppijoiden mahdollisiin diagnooseihin tai erityistarpeisiin. Erityisesti neuropsykiatrisiin-oireisiin ja oppimisen haasteisiin keskittyvä lisäkoulutus kiinnostaisi opettajia. Myös kehitysvammoihin ja diagnooseihin, kuten Downin syndroomaan ja autismin kirjon piirteisiin sekä niiden huomioimiseen opetustyössä liittyvä koulutus olisi useamman vastaajan mielestä tarpeellinen. Monissa vastauksissa korostui tarve nimenomaan käytännön vinkkeihin, ei niinkään teoriaan niiden taustalla; opettajat toivoisivat osaavansa kohdata ja suhteuttaa opetustaan asianmukaisesti kaikenlaisille oppijoille.

Erityispedagogiikka kiinnosti vastanneita instrumenttiopettajia yleisesti: erityispedagogiikkaan keskittyvän koulutuksen uskottiin olevan hyödyllinen ihan jokaiselle. Useampi vastaaja myös ilmaisi, että erityispedagogista tietotaitoa ei juurikaan ole, ja tarvetta lisäkoulutukselle olisi paljon.

Mistä tahansa, kun tietämys on nolla. – Vastaaja Z

Kun ei tiedä mitä tarkoittaa esim. lukihäiriö, niin ei osaa ottaa huomioon eikä tiedä mitä tehdä toisin. tai miten ilmenee ADHD???. Kun koskaan ei ole puhuttu sanaakaan mistään erityisestä, ei tiedä mitään eikä ope tiedä mitä tekisi toisin. – Vastaaja Z

Kunhan olisi edes jotain... – Vastaaja A

Haastateltavan 1:n mielestä suomalaisilla musiikinopettajilla on hyvät lähtökohdat moninaisten oppijoiden opettamiseen ja kohtaamiseen, sillä Suomessa on laaja-alaisesti instrumentti- ja musiikinopettaja koulutuksiin sisältyviä pedagogisia opintoja. Näin ei monessa muussa maassa ole. Haastateltavan mukaan Suomessa on siis taitavia opettajia, joilla on taitoja omaksua erityispedagogisia taitoja.

Haastatteluihin vastanneiden asiantuntijoiden vastauksista korostui erityispedagogisen osaamisen positiiviset hyödyt suhteessa opettajan omaan opettajuuteen. Sen lisäksi, että erityispedagoginen osaaminen kehittää ja monipuolistaa instrumenttiopettajan pedagogisia taitoja, tarjoaa se myös laajemman kirjon harjoitteita, oppimistapoja ja välineitä kaikkien oppijoiden kohdalla käytettäväksi. Erityispedagoginen lähestymistapa instrumenttiopetuksessa mahdollistaa monipuolisemmat työskentelytavat, mikä osaltaan vaikuttaa instrumenttiopettajien työiihtyvyyteen. Näin syntyy positiivinen kierre, jossa opettajan työhyvinvointi heijastuu oppijoiden parantuneisiin oppimistuloksiin.

Haastateltavat kuitenkin painottivat, ettei erityispedagoginen osaaminen ole välttämätöntä pystyäkseen opettamaan moninaisia instrumenttioppijoita.

Meillekki on tullut tosi paljon tänne [musiikkioppilaitokseen] opettajia ketkä ei oo ikinä ennen ollut tekemisissä erityisryhmään kuuluvien kanssa. Mutta kun ne lähtee sillä asenteella, että ihminen ihmiselle ja kaikki voi oppia, niin sit vaan lähetään etsii ne keinot. Et eihän se sen kummempaa. Sit siinä se kokemus karttuu. Siinä se tulee sitten työtä tehdessä. – Haastateltava 2

Haastattelujen pohjalta instrumenttiopettajan tärkeimmät erityispedagogiset ominaisuudet jaettiin kolmeen pääluokkaan: vastaanottavainen asenne kaikkia oppijoita kohtaan, yksilöllistävän

opetuksen taito sekä tiedonhaun taito. Lisäksi opettajien erityispedagogisia valmiuksia tukevat perustietämys erilaisista oppimisvaikeuksista sekä yleisimmistä moninaisten oppijoiden omaamista diagnooseista. Lisäksi opettajan opetusvalmiuksia tukevat esimerkiksi mahdollinen moni-instrumentaalisuus, toimiva kollegiaalisuus sekä kehityspsykologinen tietämys.

Instrumenttiopettajalta vaaditaan vastaanottavaista asennetta kohdata ja opettaa moninaisia oppijoita. Kaikkiin soitto-oppilaisiin tulisi suhtautua tasa-arvoisesti sekä aidosti uskoa heidän oppimismahdollisuuksiinsa. Ratkaisevaa on, onko instrumenttiopettajalla halua ja motivaatiota etsiä parhaimmat mahdolliset opiskelu- ja oppimistavat sekä oppimismahdollisuudet erityisryhmiin kuuluville oppijoille.

Haastateltavan 3:n mukaan tiedonhakua erilaisista musisoinnin apuvälineistä ja -menetelmistä, helpottaa huomattavasti tietämys siitä, mistä ja millaisilla tavoilla tietoa kannattaa lähteä etsimään. Esimerkiksi musiikkikeskus Resonaarin asiantuntijakeskus tarjoaa laaja-alaisesti kaikille musiikkialan ammattilaisille sekä musiikista kiinnostuneille asiantuntevaa apua erityismusiikkipedagogisissa kysymyksissä. Eri järjestöt tarjoavat instrumenttiopettajille erilaisia täydennyskoulutuksia, joihin voi oman kiinnostuksen mukaan osallistua. Haastateltava 3 myös toteaa globaalin pandemian jäljiltä löytyvän paljon uutta, erityispedagogista materiaalia verkosta, kuten esimerkiksi YouTubesta.

Kaksi haastatelluista luonnehtii parhaaksi tavaksi kehittää omaa pedagogista ajattelua, olevan ajatusten vaihtaminen muiden alalla toimivien henkilöiden kanssa keskustelemalla, sekä seuraamalla muiden opettamia soittotunteja. Keskustelemalla kollegoidensa kanssa opettajat jakavat henkilökohtaista pedagogista tietotaitoaan sekä myös vastavuoroisesti vastaanottavat uutta tietoa toisiltaan. Molemmat haastateltavat pitävät toimivina malleina yhteisopettajuutta sekä parikeskusteluja opettajien kesken. Yhteisopettajuudessa kaksi opettajaa suunnittelee sekä toteuttaa yhdessä tunnin, mikä yleisemmin on ryhmätunti. Yhteisopettajuus voi myös tarkoittaa useamman kuin kahden opettajan yhteistyötä. Parikeskusteluissa kaksi opettajaa kokoontuu keskustelemaan opetuksessa esille nousseista aiheista ja kysymyksistä.

Mä olin tosi jotenkin ilahtunut, kun se [parikeskustelut] oli mulle silloin niin hyödyllistä alkuvaiheessa, että sai niinku tunnin ajan keskustella jonkun kokeneemman

opettajan kanssa jostain ja just niistä niinku haasteist, mitä oli tullut vastaan ja sit mimmosii oppilaita niil on ja mitä ne niiden kaa tekee. --- Se on tosi hauska ensin aina ollaan silleen, et mistä ihmeestä me niinku puhutaan, meillä on puoltoista tuntia aikaa. Sit niinku yhtäkkii on mennyt kaks tuntia. Et just se, että niinku miten kohdata erilaisia oppilaita ja mitä siin tulee vastaa, ja niis syntyy aina jotain oivalluksii sit kun vaan niinku rupee keskustelemaan aiheesta. – Haastateltava 3

Haastattelun vastauksissa painottui myös opetuksen yksilöllistämisen tärkeys. Varsinkin erityismusiikinopetuksessa yksilöllistämisellä on suurempi painoarvo, sillä jokaisella oppijalla on hyvin yksilöllinen oppimispolku. Instrumenttiopettajalta vaaditaan uskallusta rikkoa perinteistä oppimisen kaavaa ja pohtia yksilöllisiä ratkaisuja, jotka sopisivat juuri kyseiselle oppijalle. Opettajalle on myös lupa iloita yksilön henkilökohtaisesta kehityksestä, vaikka kehitys olisi hitaampaa kuin esimerkiksi muiden saman ikäluokan oppijoilla – instrumenttiopetuksen tärkein anti voikin olla musiikin ilon vaaliminen.

-- meillä on mahdollisuus lähteä tekee niitä yksilöllisiä ratkaisuja sillä tavalla, ettei kaikkien tarvii niinku oppii kaikkea samalla tavalla ja samassa järjestyksessä ja samassa ajassa. Ja se on hirveen armollista meille soitonopettajina, että me saadaan tosiaan arvostaa niit omia oppilaita ja lähteä niinku sieltä liikkeelle. – Haastateltava 1

Edellä mainittujen pedagogisten taitojen lisäksi asiantuntijat ovat omassa työssään hyötäneet moni-instrumentaalisista taidoista, joista he kokevat olevan erityistä hyötyä moninaisten oppijoiden instrumenttiopetuksessa. Erityistä tukea tarvitsevilla oppijoilla oppiminen saattaa olla hitaampaa, minkä takia yksittäistä harjoitetta tai kappaletta soitetaan joskus hyvinkin pitkään. Moni-instrumentaaliset taidot omaava opettaja pystyy tuomaan soittotuntiin lisää sisältöä esimerkiksi vaihtelemalla säestystä, jolloin oppijan mielenkiinto sekä motivaatio pysyy paremmin yllä.

Yksi haastatelluista korostaa kehityspsykologisen osaamisen hyötyjä instrumenttiopetuksessa. Varsinkin erityismusiikkiopetuksessa kehityspsykologinen ymmärrys auttaa ymmärtämään laajem-

massa kuvassa oppijoiden eri kehitysvaiheita. Tietotaito hermostollisten ja motoristen taitojen kehityksestä on erityisen hyödyllistä, jos oppijalla on motorisia haasteita. Instrumenttiopetuksessa voi myös hyödyntää harjoitteita toiminnallisia musiikkiterapiaharjoitteita.

Jos me ajatellaan vaikka meitä molempia [haastateltava ja haastattelija], niin lapsena on voinut touhuta ja pelata ja kiipeillä puihin ja tehdä kaikki tämmöset, mikä ajatellaan semmosena ns. "normaalina" motorisena ja hermostollisena kehityksenä. Ja sitten, mut mulle tuleekin oppilas joka ei välttämättä, sillä ei ollut mahdollisuutta lapsena samalla tavalla kirmata tuolla, pelata ja kiipeillä puihin ja rakennella majoja ja kaikkea muuta. Se motorinen kehitys ja hermostollinen kehitys, se ei millään oo samalla tasolla, kerta kaikkiaan millään. – Haastateltava 2

Vaikka haastateltavat asiantuntijat ovat sitä mieltä, ettei erityispedagoginen osaaminen ole moninaisten oppijoiden opettamisen itseisarvo, myöntävät he kuitenkin erityispedagogisesta tietotaidosta olevan hyötyä erityisryhmiin kuuluvien instrumenttioppilaiden kohtaamisessa. Yksi haastateltava mainitsee ymmärtävänsä, että erityistä tukea tarvitsevan oppijan opettamista voi olla helpompaa lähestyä, jos on valmiiksi tietoa erilaisista oppimisvaikeuksista sekä erityisopetuksessa käytettävistä apuvälineistä ja -menetelmistä. Kuitenkin kaikki haastateltavat painottavat, että erityispedagogista osaamista pystyy kartuttamaan vielä työelämässäkin. Ratkaisevaa on etsiä ja selvittää juuri kyseiselle oppijalle toimivimmat toimintatavat.

-- ei erityispedagogiikka sinänsä ole mun mielestä mikään semmonen niin kun tota salatiede tai silleen että ihan semmosta niin kun... Kaikki ihmiset on keskenään erilaisia ja kaikki oppii keskenään eri tavalla, mutta et sitten jotain semmosii työkaluja on, mistä varmasti olis hyötyä. – Haastateltava 3

5.4 Inklusion edistäminen

Haastatellut asiantuntijat kuvasivat inklusiota perusoikeutena, jossa jokaisella ihmisellä on tasavertain mahdollisuus toimia ja osallistua. He selvensivät inklusiokäsitettä omin sanoin muun muassa seuraavasti;

-- jos ajatellaan inklusiota semmosena ajatuksena, että tässä omassa kodissa kaikki ovat tervetulleita ja täällä yhdessä eletään tai tässä meidän kylässä, että olemme niinkuin yhdessä. Niin kyllähän se on niin kun ihan valtavan hieno asia, että me pystytään niinku ikään kuin kaikkien voimavarat ottaa käyttöön, että meillä on täällä yhdessä parempi olla. Tähän on niinku parhaimmillaan sitä inklusiota. – Haastateltava 1

-- jos aattelee niinku mimmonen maailman pitäisi olla, niin inklusio olis niinku itsensänselvyys ja sille ei tarvitsis olla edes niinku mitään sanaa. Että niinku, et sen jotenkin pitäis olla itsestänselvyys, että jokaisella ihmisellä on mahdollisuus toimia ja osallistuu. – Haastateltava 3

Sen lisäksi, että inklusio edistää marginaalisiin tai erityisryhmiin kuuluvien ihmisten asemaa sekä kaikkien ihmisten keskinäistä tasa-arvoa, rikastuttaa se myös ympäröiviä yhteisöjä ja yhteiskuntaa. Muut ihmiset saavat mahdollisuuden oppia toimimalla erityisryhmiin kuuluvien yksilöiden kanssa monenlaisia taitoja, kuten erilaisten ihmisten kohtaamista, erilaisuuden hyväksymistä sekä oman empatiakyvyn kehittämistä.

Asiantuntijoiden mukaan tällä hetkellä inklusio näkyy enimmäkseen musiikkioppilaitostasolla: Erityisryhmiin kuuluvia ammattilaismuusikoita on edelleen Suomessa hyvin vähän. Yhtenä esimerkkinä on neljästä kehitysvammaisesta muusikosta koostuva Pertti Kurikan Nimipäivät-bändi, joka on saanut kansainvälistäkin mainetta edustaessaan Suomea vuoden 2015 Euroviisuissa.

Mutta kuitenkin sitten kun me lähdetään tarjoamaan sitä opetusta, että luodaan sitä oppimisen ja opettamisen demokratiaa, niin on se vaan pahuksen hauska nähdä, että sieltä niinku nousee niinku aika jännällä tavalla sitten aika isoillekin kentille jopa Euroviisuun edustajiksi. – Haastateltava 1

Yli puolet (59 %) kyselyyn vastanneista kokee inklusion perusidean toteutuvan omassa nykyisessä työpaikassaan, kun taas 15 % kokee, että inklusio ei omalla työpaikalla toteudu lainkaan. Neljäsosa (26 %) puolestaan on sitä mieltä, että inklusion toteutumiseksi ei ole tarvetta.

Inklusion edistämiseksi tehdyt toimenpiteet pystyy luokittelemaan kyselyn pohjalta kahteen luokkaan; oppilasvalintamenettelyn monipuolistamiseen sekä yksilöllisen opetuksen mahdollistamiseen. Haastatteluissa esille nousi inklusiota edistävänä toimenpiteenä myös opetushallituksen määräämät muutokset taiteen perusopetuksen laajassa ja yleisessä oppimäärässä saavutettavuuden hyväksi.

Muutokset taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmissa mahdollistavat virallisella tasolla musiikkioppilaitoksien musiikinopetuksen kehittymisen inklusiivisemmaksi. Jotta inklusio toteutuisi, täytyy musiikkioppilaitosten ja instrumenttiopettajien sitoutua edistämään kaikille saavutettavissa olevaa musiikinopetusta. Myös yhteisön asenteilla on taustalla suuri merkitys inklusiivisen opetuksen mahdollistamiseksi, esimerkiksi resurssien ja rahoituksen sijoittamisessa yhteiskunnan arvojen pohjalta.

Kyselystä selvisi, että oppilaat valitaan musiikkioppilaitoksiin eri tavoin; suunnilleen puolet vastanneista (48 %) ilmoittaa musiikkioppilaitoksensa valitsevan oppilaat pääsykokeiden perusteella. 37 % vastanneista kertoo, että musiikkioppilaitoksen oppilasvalintamenetelmänä käytetään ilmoittautumisjärjestystä, ja lopuissa 15 % valintamenettely on joku muu, kuin edellä mainittu.

Eräissä musiikkioppilaitoksissa oppilaat valitaan haastattelu- ja soitinkokeiluhetken perusteella, mutta tilanne ei ole kuitenkin pääsykoemainen – tavoitteena on löytää jokaiselle hakijalle luontevin ja mieluisin tapa opiskella musiikkia. Eräissä toisessa musiikkioppilaitoksessa valinta tehdään puhtaasti valintahaastattelujen pohjalta, joissa keskustellaan soittamisesta, sen vaatimuksista sekä soitinvalikoimasta. Käytännössä kaikki halukkaat pääsevätkin oppilaiksi, vaikkakaan ensisijainen soitintoive ei välttämättä toteudu.

Joissakin musiikkioppilaitoksissa on käytössä eriyttävä valintamenettely; osa oppijoista käy pääsykokeissa, mutta yksilöllistettyyn opetukseen pyrkivät hakijat haastatellaan ja mahdollisen tulevan opettajan kanssa käydään keskustelu. Ketään opettajaa ei velvoiteta ottamaan yksilöllistettyä opetussuunnitelmaa noudattavaa oppijaa oppilaakseen, mutta sellaiseen on mahdollisuus. Osassa oppilaitoksista on käytössään lomakeilmoittautuminen, ja lomakkeelle on mahdollista kertoa oppijan mahdollisista yksilöllisistä tarpeista tai toiveista, jotka olisi hyvä huomioida opetusta suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Pääsykokeissa mitataan hakijan musikaalisuutta ja musiikillisia taitoja monipuolisesti; pääsykokeissa voidaan esimerkiksi testata hakijan rytmitajua, säveltasojen erittelykykyä, motorisia valmiuksia ja kykyä tunnistaa melodioita. Myös hakijan motivaatiota soitonoppimista ja sen harjoittelua kohtaan selvitetään pääsykokeiden haastatteluosiossa.

Oppilasvalintamenettelyjen monipuolistaminen vaikuttaa kiistattomasti musiikkioppilaitosten oppilasainekseen moninaisuuteen. Osassa vastauksista korostuivat kuitenkin myös kokemukset pääsykokeiden tärkeydestä ja tarpeellisuudesta.

Pääsykokeiden kauttahan oppilaat tulevat oppilaiksi. Koen tämän hirmuisen tärkeäksi, jotta motivoituneet ja musikaaliset oppilaat pääsevät toteuttamaan itseään. Jollei ole "sopiva" tavoitteelliseen soiton oppimiseen on tarjolla myös muita vaihtoehtoja päästä harrastamaan soittamista. – Vastaaja E

Rytmitajua, säveltasojen erottelukykyä, motorisia valmiuksia yms. Oppilaitokseni on tässä asiassa rohkeasti erilainen, ja arvostan sitä. Meillä hakijoita on aina enemmän kuin voidaan ottaa. Ilmoittautumisjärjestys ei ole mielestäni yhtään sen oikeudenmukaisempi kuin pääsykoe. Se on kuin viidakon laki: nopeat syövät hitaat; moni potentiaalinen hakija voi jäädä ulkopuolelle pelkän huonon tuurin, hitaan temperamentin, tietämättömyyden tms. takia. -- En ymmärrä, miksei voida ajatella niin, että ne lapset, joilla on eniten valmiuksia ja motivaatiota musiikin opiskeluun, saisivat yhteiskunnan tukeman opiskelupaikan. On tapahtunut erikoinen ajattelutavan muutos siinä, että musiikkioppilaitokset ovat vastuussa kokonaisten ikäluokkien musiikkikasvatuksesta, kun se ennen katsottiin peruskoulun tehtäväksi. Näin pitäisi minusta olla edelleenkin. Koulun ei pitäisi sysätä vastuuta meille. Tämähän ei tarkoita, että erityislapset pitäisi rajata musiikkioppilaitosten ulkopuolelle, jos he pystyvät osallistumaan opetussuunnitelman mukaiseen opetukseen. – Vastaaja C

Osa vastanneista opettajista suhtautuu pääsykokeisiin kriittisesti, ja niitä pidetään jopa vanhanaikaisena menetelmänä oppilasvalinnassa. Opettajien suhtautumiset pääsykokeisiin oppilasvalintamenetelmänä vaihtelevat suuresti.

Valitettavasti [pääsykokeet sisältävät] liikaa vanhanaikaisia sävel- ja melodiatoistoja. Näihin ei harjaantumaton aina pysty, mikä vaikuttaa pisteytykseen ja saattaa jättää lahjakkaan ja motivoituneen opiskelijakandidaatin ulkopuolelle. – Vastaja O

Opetuksen yksilöllistämistä voidaan edistää monilla eri toimintatavoilla. Esimerkiksi tasoittain jaettavat ryhmät yhteissoittoon tai musiikin hahmotusaineisiin mahdollistavat eritasoisten oppijoiden osallistumisen opetukseen. Musiikin hahmotusaineisiin on myös joissain tapauksissa ollut mahdollista osallistua siten, että oma instrumenttiopettaja opettaa musiikin hahmotukseen liittyviä asioita soittotuntien yhteydessä.

Yksi viuluoppilaani ei osallistu mupe ryhmään, vaan minulle maksetaan mupen opetuksesta pieni lisä ja opetan mupea oppilaan tunnilla. Oppilaan tunti on silloin 45 min soittoa ja 15 min mupea viikossa. Oppilas tarvitsee enemmän henkilökohtaista ohjausta, että saa tehtyä samat asiat, kuin mupen ryhmätunneilla. – Vastaja J

Myös opetussuunnitelman perusteiden ja suoritusvaatimusten soveltaminen ja yksilöllistäminen on keino edistää moninaisten oppijoiden osallistumista opetukseen.

Oppilaita ohjataan ryhmäopetuksista hakeutumaan instrumenttiopintoihin (koskee myös erityistä tukea tarvitsevia lapsia). Oppilaaksi otto on mahd. yksilöllistää, ja oppimääräkin on yksilöllistetty. Näin toimittu jo vuosien ajan. – Vastaja V

Muita keinoja edistää inklusiota musiikkilaitoksissa on haastateltavien mukaan joustava pedagogiikka sekä esteettömyyden mahdollistaminen. Instrumenttiopettajilla tulisi olla uskallusta ja avoimuutta kohdata moninaisia oppijoita, sekä motivaatiota kehittää omaa erityispedagogista tietämystään, joka antaa ymmärrystä esimerkiksi eri oppimisen haasteista.

Esteettömyydellä mahdollistetaan kaikkien oppijoiden esteetön pääsy ja liikkumismahdollisuudet musiikkioppilaitosten tiloissa. Sen lisäksi, että esteettömyys helpottaa esimerkiksi liikuntarajoitteisia oppijoita, vähentää se myös henkilökunnan avustamisen tarvetta, sillä asiakkaalle annetaan mahdollisuus siirtyä paikasta toiseen omin avuin.

Aina inklusio ei toteudu pyrkimyksestä huolimatta. Syitä inklusion epäonnistumiseen voi olla asiantuntijoiden mielestä ymmärryksen puute, tietämättömyys sekä resurssien puute tai niiden niukkuus – ei yksinkertaisesti löydetä sopivia käytännön ratkaisuja tai rahaa sen mahdollistamiseksi. Esimerkkinä haastateltava 2 käyttää perusopetusta;

Et onhan se tosi surullista niinkö koulumaailmassa, kun ollaan puhuttu inklusiosta ja siitä puhutaan tosi ihanasti ja kauniisti. Mut sit se on myös asia, mihin täytyy panostaa ja siihen täytyy laittaa vähän rahoja. Ja se maksaa sitten itsensä takaisin myöhemmin, mutta eihän se inklusio, ei se voi onnistua sillä, et me pyritään vaan säästämään kaikesta. Ja se et inklusio ei saa olla tapa säästää.

No ei siis mun mielestä inklusiosta itsessään ole niinku mitään negatiivista, vaan se tulee just siitä, et se voi tuntua sitten niinku huonolta asialta ikään kuin just sen takia, että jos se toteutetaan niinku tavalla, joka ei palvele sit ihmisten niin kuin mahdollisuuksia toimii. – Haastateltava 3.

5.5 Yhteenveto tuloksista

Tutkimuksen tulokset osoittivat, että yli puolet kyselyyn vastanneista instrumenttiopettajista koki oman erityispedagogisen osaamisensa riittäväksi moninaisten oppijoiden kanssa työskentelyyn. Loput vastaajista olivat epävarmoja vastauksestaan tai kokivat, että oma erityispedagoginen osaaminen on riittämätöntä. Kokemus oman osaamisen epävarmuudesta saattaa johtua moninaisten oppijoiden opettamisen puutteesta, sillä suunnilleen kolme neljäsosaa kyselyvastaajista kertoi omaavansa vain vähän opetuskokemusta moninaisista instrumenttioppijoista. Alle neljännes vastaajista koki oman erityispedagogisen osaamisensa riittämättömäksi.

Kuitenkin kyselyvastausten perusteella enemmistö (70 %) koki, että he voisivat hyötyä erityispedagogisesta lisäkoulutuksesta, ja vain kymmenesosa vastaajista koki pärjäävänsä nykyisellä osaamisellaan moninaisten oppijoiden opetuksesta. Loput vastaajista eivät osanneet sanoa hyötyisivätkö he erityispedagogisesta lisäkoulutuksesta.

Kysyttäessä vastaajien erityispedagogisen osaamisen kehittämistarpeista kyselytulokset pystyttiin jakamaan kolmeen eri pääluokkaan: moninaisuutta tukevaan opetukseen keskittyvään kehittämistarpeeseen, oppilaiden moninaisuuteen tutustuvaan osaamistarpeeseen sekä yleiserityispedagogiseen osaamistarpeeseen. Instrumenttiopettajat kaipaivat käytännönläheistä lisäosaamista moninaisuutta tukevaan opetukseen esimerkiksi vahvistamalla moninaisuutta tukevia opetustekniikoita, -menetelmiä ja -tyylejä sekä kehittämällä osaamistaan opetuksen yksilöllistämisen saralla. Lisäosaamista toivotaan myös materiaali- ja apuväline tuntemuksessa.

Oppijoiden moninaisuuteen tutustuvaan osaamiseen kaivataan vahvistusta erityisesti tietoisuuteen oppijoiden mahdollisista diagnooseista ja erityispiirteistä. Opettajat siis toivovat käytännössä saavansa lisäkoulutusta yleisimmistä moninaisten oppijoiden diagnooseista, niiden ilmentymisestä sekä huomioonottamisesta opetustyössä. Vastauksissa korostui tarve varsinkin käytännön vinkkeihin, ei niinkään teoriaan.

Myös yleiseen erityispedagogiseen osaamiseen keskittyvä lisäkoulutus olisi kyselyyn vastanneille instrumenttiopettajille tervetullutta. Vastaajat kokivat erityispedagogisen lisätiedon olevan hyödyllistä kaikille ja moni myös kertoo kaipaavansa vahvistusta ennalta heikkoon erityispedagogiseen osaamiseensa.

Tutkimuksen yhteydessä haastateltujen asiantuntijoiden vastaukset myötäilevät osittain kyselyn instrumenttiopettajien tuloksia. Haastattelutulosten pohjalta hyvän, moninaisuutta tukevan instrumenttiopettajan tärkeimmät piirteet voidaan jakaa kolmeen eri pääluokkaan: vastaanottavaiseen asenteeseen kaikkia oppijoita kohtaan, yksilöllistävän opetuksen taitoon sekä tiedonhaun taitoon. Asiantuntijat kokevat edellä mainittujen taitojen olevan erityisen tärkeitä juuri moninaisten oppijoiden opetuksessa, vaikka kaikkia näitä piirteitä ei määritelläkään erityispedagogisiksi taidoiksi. Haastateltavat myös painottavat, ettei erityispedagoginen osaaminen ole välttämätöntä pystyäköseen opettamaan moninaisia oppijoita.

Instrumenttiopettajan vastaanottavainen ja avoin asenne kaikkia oppijoita kohtaan on yksi moninaisuutta tukevan opetuksen lähtökohdista. Moninaiset oppijat huomioonottava soitonopetus on ihmislähtöistä, sekä kaikkien oppijoiden oppimismahdollisuuksiin uskovaa pedagogiikkaa, oppijan lähtökohtiin katsomatta.

Myös taito yksilöllistää opetusta on ensisijaisen tärkeä taito osata, kun työskennellään moninaisten oppijoiden kanssa. Instrumenttiopettajan pedagoginen joustavuus mahdollistaa opetussuunnitelman hyödyntämisen siten, että perinteistä oppimisen kaavaa uskalletaan rikkoa ja opetusta soveltaa oppijan henkilökohtaisia tarpeita vastaavaksi. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden päivitys vuodelta 2002 tukee tätä myös hyvin.

Taito hakea tietoa on merkittävässä roolissa erityisesti silloin, kun instrumenttiopettajalla ei ole ennestään tietoa jostakin itselle tuntemattomasta asiasta. On tärkeää tietää, miten ja mistä tarvittavaa ja luotettavaa tietoa kannattaa lähteä etsimään. Moninaisten oppijoiden kanssa tiedonhaku saatetaan päätyä tekemään erityisen paljon, jos esimerkiksi oppijan moninaiset piirteet eivät ole opettajalle ennestään tuttuja.

Muita erityispedagogisia valmiuksia tukevia taitoja tai ominaisuuksia ovat haastateltavien mielestä perustietämys erilaisista oppimisvaikeuksista ja neuroepätyypillisyyksistä, moni-instrumenttaaliset taidot sekä kehityspsykologinen tietämys. Lisäksi instrumenttiopettajan erityispedagogista opetusvalmiutta lisää toimiva kollegiaalisuus.

Haastatellut asiantuntijat painottivat, että onnistuneen erityispedagogisen opetuksen takana on erityispedagogisten valmiuksien lisäksi hyvät yleiset pedagogiset taidot. Hyvät pedagogiset taidot, jotka ottavat myös oppijoiden moninaisuuden huomioon, ovat perusta erityispedagogisten taitojen kehittymiselle. Asiantuntijat kertovat hyvän instrumenttiopettajan tärkeimpiin ominaisuuksiin kuuluvan hyvät vuorovaikutus- sekä instrumenttididaktiset taidot, ihmislähtöisyyden, taidon yksilöllistää opetusta joustavasti sekä johdonmukaisen otteen opetuksessa. Myös motivaation ylläpitäminen opetuksessa ja musiikin sekä luomisen ilon vaaliminen on tärkeää huomioida moninaisia oppijoita opettaessa.

Asiantuntijoiden mielestä hyvät moninaisuutta tukevat pedagogiset taidot ovat jopa tärkeämpiä, kuin pelkästään erityispedagoginen tietotaito. Erityispedagogista tietoisuutta pystyy kerryttämään tarpeen mukaan ja siksi olisikin tärkeää osata hakea tarvittavaa tietoa oikeista paikoista. Kuitenkin yleinen erityispedagoginen osaaminen voi pienentää kynnystä työskennellä moninaisten oppijoiden kanssa ja helpottaa opetuksen alkua, kun opettajalla on jo ennestään vähän tietoa esimerkiksi

erilaisista oppimisvaikeuksista. Myös tietoisuus erityisopetuksessa käytettävistä apuvälineistä ja -menetelmistä on hyödyllistä.

6 Pohdinta

Tutkimuksemme tuloksista nousee kantavia teemoja, jotka ohjaavat ja auttavat instrumenttiopettajia huomioimaan oppijoiden moninaisuuden entistä paremmin. Yksi näistä merkittävistä teemoista on inklusioasenne. Aiemmissa tutkimuksissa (Knuutila 2007; Kuorelahti, Savolainen & Puro 2004) on todettu, että integraatioon ja inklusioon suhtautuminen on paljolti positiivista, mutta sen kohtaaminen omassa työympäristössä on voinut olla opettajille ongelmallista tai jopa negatiivista. Negatiivisen suhtautumisen taustalla voi olla monia asioita, kuten henkilökohtaisia negatiivisia kokemuksia tai kokemus omien taitojen heikkoudesta tai puutteellisuudesta (Winter 2006, 85).

Tämänkin tutkimuksen tuloksista voidaan eritellä instrumenttiopettajia ja musiikkialan ammattilaisia, joiden inklusioasenne on joko positiivis- tai negatiivissävytteinen. Jos opettaja asennoituu inklusiota ja moninaisuutta kohtaan positiivisesti ja avoimin mielin, on inklusion toteutuminen todennäköisempää. Jos asennoituminen on negatiivissävytteistä, ei inklusion toteutumiselle jää tilaa. Opetuksen tulisikin olla kaikille tasa-arvoista ja -laatuista, mutta kuitenkin oppijan yksilölliset ominaisuudet ja piirteet huomioivaa.

Tämän tutkimuksen yhteydessä tehdyistä haastatteluista ja kyselystä tärkeäksi teemaksi nousee myös opettajien omat kokemukset heidän omasta osaamisestaan ja taitavuudestaan. Useammassa kyselyvastauksessa korostui, miten opettajat kokevat oman erityispedagogisen osaamisensa riittämättömäksi siihen nähden, miten moninaista musiikkioppilaitosten oppilasaines nykyään on. Monet opettajat ilmaisivatkin toteuttamassamme kyselyssä, että he ovat huomanneet muutosta musiikkioppilaitosten oppilasaineksessa viime vuosina. Instrumenttiopettajien koulutusta olisikin mahdollisesti syytä kehittää sellaiseksi, että se palvelisi opettajia nykyhetken lisäksi myös tulevaisuudessa.

Haastatteluaineistosta kävi kuitenkin ilmi, että musiikkialan erityispedagogiikan ammattilaiset kokevat positiivisen ja avoimen asenteen moninaisuutta kohtaan varsinaista erityispedagogista osaa-

mista tärkeämpänä. Erityismusiikkipedagogiikan ammattilaisista useampi ilmaisikin haastatte-
luissa, että heidän kokemuksensa mukaan tavanomainen pedagoginen osaaminen on moninaisten
soitto-oppijoiden kanssa riittävää, jos avoin ja suvaitseva asenne on kohdallaan. Ammattilaisten
mielestä asenne korvaisikin opettajien mahdolliset puutteet erityispedagogisessa osaamisissa.
Kuten aiemminkin todettua, avoin asenne ja myötämielisyys moninaisuutta kohtaan on ensiarvoi-
sen tärkeää inklusion toteutumisen kannalta.

Aiemmin mainittu musiikkioppilaitosten oppilasaineksen moninaistuminen on pitkälti selitettä-
vissä vuoden 2002 taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden päivityksellä. Vuoden
2002 päivityksessä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin lisättiin maininta
opetuksen yksilöllistämistä (Opetushallitus 2002, 11), joka on vielä tämänkin hetkessä opetus-
suunnitelman perusteissa mukana (Opetushallitus 2017, 16). Oppimäärän yksilöllistäminen on
mahdollistanut moninaisemman oppilasaineksen muodostumisen musiikkioppilaitoksiin, ja pakot-
tanut instrumenttiopettajat kohtaamaan monenlaisia oppijatyyppejä. Tämän tutkimuksen yhtey-
dessä toteutettu kyselytutkimus tukeekin tätä teoriaa. Suunnilleen 70 % kyselyyn vastanneista
instrumenttiopettajista kokee omaavansa kokemusta moninaisten oppijoiden kanssa toimimi-
sestä. Mikäli opetussuunnitelman perusteista ei löytyisi mainintaa oppimäärän yksilöllistämisen
mahdollistamisesta, ei oppilasaines olisi näin moninaista.

Vaikka lisäys opetuksen yksilöllistämistä taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman peruste-
isiin on tehty jo yli 20 vuotta sitten, ei se mielestämme näy musiikkioppilaitoksissa tai instrument-
tiopettajien koulutuksissa vielä tarpeeksi. Opetuksen yksilöllistämistä on tullut yleisempää mu-
siikkioppilaitoksissa vasta aivan viime vuosina, vaikka opetussuunnitelman perusteista se on
löytynyt jo pidemmän aikaa. Samaten instrumenttiopettajien koulutuksessa opetuksen yksilöllistä-
misestä, sen tarpeesta ja oppilasaineksen moninaisuudesta puhutaan harmittavan vähän. Jos tule-
vaisuuden instrumenttiopettajille jo koulutusvaiheessa kerrottaisiin instrumenttioppijoiden moni-
naisuudesta ja mahdollisista yksilöllistämisen tarpeista, olisi heidän huomattavasti helpompi
työelämässä antaa opetusta oppijan tarpeiden mukaan, huolehtimatta opetussuunnitelman perus-
teiden tarkasta noudattamisesta.

7 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusaiheita

Tämä tutkimus on laadullinen tapaustutkimus. Laadullisessa tutkimusotteessa korostuu raportointitapa, jossa lukijalle annetaan mahdollisuus arvioida tehtyjä tulkintoja alkuperäisen aineiston perusteella. Tässä tutkimuksessa tämän luotettavuutta lisäävän elementin varmistamiseksi on tutkimuksen eteneminen kuvailtu mahdollisimman tarkasti. Samoin tutkimuksen menetelmävalinnat on esitelty laajasti perustellen. (ks. Huusko 1999, 146–153.)

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa tutkijoiden presuppositiot tutkimuskohteesta. Nämä ennako-olettamuksina ilmenevät odotukset saattavat näkyä esimerkiksi kysely- sekä haastattelukysymyksissä. Presuppositioiden vaikutusta on pyritty kompensoimaan huolellisuudella aineistokehitysvaiheessa: kysymykset on pyritty muotoilemaan mahdollisimman objektiivisiksi. Sekä kyselyssä että haastattelussa kaikkiin kysymyksiin annettiin mahdollisuus vastata myös kielteisesti.

Tässä yhteydessä haluamme nostaa esimerkkinä inklusion käsitteen. Haastattelussa on pyydetty nostamaan esille sekä positiivisia että negatiivisia ajatuksia ilmiöstä. Myös kyselyvaiheessa lomakkeeseen kytkettiin mahdollisuus vastata inklusiomyönteisesti tai -kriittisesti. Kysymykset myös varioivat sen mukaan, miten kyselyvastaajat vastasivat kysymyksiin. Jos esimerkiksi vastaaja koki erityispedagogisen lisäkoulutuksen itselleen tarpeettomaksi (Ks. Liite 1, kysymys 10), ohjattiin kyseinen vastaaja jatkokysymyksen ohi, joka olisi käsitellyt lisäkoulutuksen sisältöä (Ks. Liite 1, kysymys 12).

Tekijöiden kokemattomuus on saattanut näkyä myös haastattelutilanteissa. Haastattelijan oma käsitys tutkittavasta aiheesta, on voinut osaltaan myös vaikuttaa haastattelujen keskustelun kulkuun sekä siten haastateltavien vastauksiin. Haastattelutilanteessa haastattelija eteni haastattelurungon mukaisesti, mutta saattoi esittää jotkut kysymykset eri järjestyksessä, eri muodossa tai esittää tarkentavia lisäkysymyksiä. Toisaalta vapaamuotoisempi tyyli on tyypillinen teemahaastattelun ominaisuus, ja se antaa tutkimustilanteen osapuolille mahdollisuuden vapaampaan keskusteluun sekä siten kattavampaan haastatteluaineistoon (Hirsijärvi ym. 2009, 208–209). Haastateltavien yhtenevät vastaukset viittaavat myös siihen, että haastattelut pidettiin kaikille haastateltaville tasalaatuisina, eivätkä haastattelijan omat ennako-oletukset vaikuttaneet ratkaisevasti haastatteluaineistoon.

Tutkimuksen kaikki haastateltavat ovat alansa ammattilaisia sekä tutkimusaiheen asiantuntijoita. Tästäkin huolimatta haastatteluaineiston luotettavuuteen ja pätevyteen on voinut vaikuttaa se, että kaikki haastateltavat työskentelevät samassa työpaikassa. Yhteisen työpaikan takia haastateltavilla on todennäköisesti yhtenevä linjaus erityispedagogiikkaa käsittelevissä kysymyksissä ja haastateltavan on voinut olla vaikea erotella omaa mielipidettään yhteisistä linjauksista. Aineistosta olisi tullut mahdollisesti kattavampi, jos haastatteluihin olisi osallistunut asiantuntijoita eri yhteyksistä. Tutkimuksen haastateltavilla oli kuitenkin hyvin eroavat koulutustaustat ja kokemuspohjat keskenään, joka osaltaan lisää haastatteluaineiston monipuolisuutta ja pätevyyttä.

Kyselytulosten luotettavuutta puolestaan lisää kyselyn vastaajien laaja otanta ympäri Suomen. Kysely lähetettiin 28 suomalaiseseen musiikkioppilaitokseen, jotka valikoitiin siten, että musiikkioppilaitosten vastaajat sijoittuisivat mahdollisimman laajasti ympäri Suomen. Laajalla otannalla haluttiin varmistaa kyselyvastauksien yleistettävyyttä, sillä yhden asuinalueen vastaukset olisivat kuvanneet vain kyseisen alueen instrumenttiopettajien erityispedagogisen osaamisen tilannetta.

Kyselytulosten luotettavuuteen on voinut myös vaikuttaa vastaajien mahdollinen tietämättömyys sekä ennako-oletukset tutkittavasta aiheesta. Kyselyssä avattiin kaksi tutkimuksen kannalta tärkeää käsitettä ymmärrettävyyden helpottamiseksi, mutta siitä huolimatta vastaajat ovat voineet ymmärtää käsitteet väärin, varsinkin jos ne ovat olleet vastaajalle ennestään tuntemattomia. Myös vastaajien ennako-oletukset tutkimuksen aiheesta voivat vaikuttaa vääristyneesti kyselytuloksiin. Toisaalta kyselyllä haluttiin kartoittaa instrumenttiopettajien henkilökohtaista kokemusta aiheesta, mikä myös ilmentyi kyselyvastauksissa vastaajien vastatessa sekä inkluusiomyönteisesti että -kriittisesti.

Tutkimuksen myöhemmissä vaiheissa on tullut ilmi, että tekijöiden kokemattomuuden vuoksi osa aineistonkeruussa käytetyistä kysymyksistä on osoittautunut epärelevantiksi tutkimuskysymysten kannalta. Kuitenkin kaikki kysely- ja haastatteluvastaukset tuovat aineistoon sekä siten tutkimuksen tuloksiin monipuolisemmin informaatiota tutkimuskohteesta. Ilman laajoja, kattavia aineistonkeruukysymyksiä tutkimuksen tulokset olisivat voineet jäädä paljon suppeammaksi. Jos aineistonkeruu olisi ollut suppeampaa, tulosten taustalla olevat ilmiöt eivät olisi ilmenneet näin laajasti.

7.1 Jatkotutkimusaiheita

Tässä tutkimuksessa tutkittavaksi ryhmäksi painottuivat instrumenttiopettajat, sekä heidän kokemuksensa moninaisten oppijoiden kanssa työskentelystä. Seuraavana tutkimuksen voisikin keskittää esimerkiksi siihen, miten ja miksi oppilasaines on viime vuosina moninaistunut, ja mitkä asiat moninaistumiseen ovat vaikuttaneet.

Yksi moninaistumisen syy on kiistattomasti oppilasvalintamenettelyjen monipuolistuminen musiikkioppilaitoksissa, mutta menetelmien muuttamisen pohjimmainen syy on vielä epäselvä. Myöskään tarkkaa valtakunnallista katsausta valintamenettelyihin ei ole tehty. Tunnettuja syitä ovat esimerkiksi opetussuunnitelman perusteiden yksilöllistäminen sekä hakijamäärien lasku. Tästä ilmiöstä ei kuitenkaan löydy lähes lainkaan valtakunnallisesti kerättyä tutkimustietoa, ja musiikkioppilaitoskohtaiset tilastotkin ovat vaikeasti saavutettavissa.

Tämä tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena, mutta samasta aiheesta saisi varmasti vieläkin laajennettua tuloksia määrällisen tutkimuksen menetelmiä hyödyntäen. Instrumenttiopettajien erityispedagogista osaamista voitaisiinkin lähteä tutkimaan määrällisen tutkimuksen näkökulmasta, jolloin tulokset täydentäisivät osaltaan tämän tutkimuksen tuloksena saatua aineistoa.

Kuten jo sanottua, tämä tutkimus keskittyi pitkälti instrumenttiopettajien omiin kokemuksiin ja tuntemuksiin omasta erityispedagogisesta osaamisestaan. Seuraavana voitaisiin lähteä tutkimaan sitä, että miten tämä osaaminen näkyy instrumenttiopettajien toiminnassa, ja miten osaamista voitaisiin lähteä kehittämään entisestään inklusiivisempaan suuntaan. Myös musiikkioppilaitosten saavutettavuutta ja esteettömyyttä voitaisiin lähteä tutkimaan inklusion näkökulmasta. Esimerkiksi musiikkioppilaitosten oppilasainesta voitaisiin lähteä tutkimaan määrällisen tutkimuksen menetelmiä hyödyntäen.

Instrumenttiopettajien tutkimisen jälkeen luonnollinen tutkimuskohde olisivat moninaiset instrumenttioppijat. Laadullinen tutkimus heidän kokemuksistaan musiikkiharrastusten parista olisi luonteva jatko tälle tutkimukselle, ja näiden kahden tutkimuksen tuloksien yhdistelmällä saataisiinkin hyvin kattava ja tarkka kuvaus musiikkioppilaitosten moninaisuuden ja inklusiivisuuden tilanteesta. Myös oppijoiden kuvaukset musiikkiharrastusten tärkeydestä ja musiikkiharrastusten

etenemisistä pidemmälle, kuten ammatti- tai korkeakoulutasolle olisi mielenkiintoista tutkia tämän tutkimuksen jatkeeksi.

Lähteet

- Alasuutari, P. 1999. Laadullinen tutkimus. 3. uud. painos. Tampere: Vastapaino.
- Darrow, A. 2009. Barriers to effective Inclusion and Strategies to Overcome Them. *General Music Today*. Volume 22, Number 3, April. 29–31.
- Borg, S. 2010. Kyselylomakkeen laatiminen. Borg, Sami, Paaso, Eija, Mattila, Mikko ja Sivonen, Jouni. *KvantiMOTV - Kvantitatiivisten menetelmien tietovaranto*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>.
- Darrow, A. 2009. Barriers to effective Inclusion and Strategies to Overcome Them. *General Music Today*. Volume 22, Number 3, April, 29–31.
- Eklund, L. 2022. Motivoiko yhteissoitto? - Klassisen pianonsoiton opiskeluun liittyviä motivaatiotekijöitä musiikkioppilaitoksissa. YAMK Opinnäytetyö. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Viitattu 3.5.2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/754909/Opinnaytetyo_Eklund_Lena.pdf?sequence=2.
- Erytinen tuki. 2022. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 4.6.2022. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/erytinen-tuki>.
- Erytinen tuki. 2017. Tampere: Kehitysvammaisten tukiliitto. Viitattu 4.6.2022. <https://www.tukiliitto.fi/tuki-ja-neuvot/perusopetus/erytinen-tuki/>.
- Esittely. 2021. HelsinkiMission kotisivut. Viitattu 9.6.2022. <https://www.helsinkimissio.fi/esittely>.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. p. Tampere: Vastapaino
- Hirsjärvi, S & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Huusko, J. 1999. Opettajayhteisö koulun omaleimaisten vahvuuksien hahmottajana, käyttäjänä ja kehittäjänä. Joensuun yliopiston kasvatustieteellisiä julkaisuja n:o 49. Väitöskirja. Joensuun yliopistopaino. Joensuu.
- Jordan-Kilkki, P., Kauppinen, E., Viitasalo-Korolainen, E., Saarikallio, S., Nummi-Kuisma, K., Huotilainen, M., Pruuki, L. 2012. Musiikkipedagogin käsikirja: Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Opetushallitus.
- Kaikkonen, M. 2013. Kohti inklusiivista musiikinopetusta. Julkaisussa Musiikkipedagogin käsikirja: Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Toim. P. Jordan-Kilkki, E. Kauppinen & E. Viitasalo-Korolainen. 2.p. Helsinki: Opetushallitus. 28–36.

- Kaikkonen, M. 2011. Special Music Education as Positive Cultural Revolution. Teoksessa H. Ruismäki & I. Ruokonen (toim.), Design Learning and Well-being 4th International Journal of Inter-cultural Arts Education. Helsinki University.
- Kaikkonen, M., Salo, J., Vannasmaa, P. & Mäki, M. (toim.) 2020. Mahtava musiikki: Opas tasa-arvoiseen ja motivoivaan musiikinopetukseen. Espoo: Opik.
- Kaikkonen, M. 2016. Musiikinopetuksen pedagogiset lähtökohdat: Esteetön musiikkiluokka. Julkaisussa Musiikin opetustilojen suunnitteluopas: Peruskoulu ja lukio. Toim. J. Unkari. Lönnberg Painot: Opetushallitus. 24.
https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/musiikin_opetustilojen_suunnitteluopas.pdf.
- Kaikkonen, M. 2013. Kohti inklusiivista musiikinopetusta. Julkaisussa Musiikkipedagogin käsikirja: Vuorovaikutus ja kohtaaminen musiikinopetuksessa. Toim. P. Jordan-Kilki, E. Kauppinen & E. Viitasalo-Korolainen. 2.p. Helsinki: Opetushallitus.
- Kaikkonen, M. & Laes, T. 2011. Special Music Education Creates Equality in Learning. Teoksessa Music for All – Special Music Education Teacher’s Manual. Education, Culture and Sports Department of Riga City Council & Markku Kaikkonen, Anna Petraškeviča, Sirli Väinsar. Viitattu 9.6.2022.
http://projects.centralbaltic.eu/images/files/result_pdf/Muzika_ENG_web.pdf.
- Kaikkonen, M. & Laes, T. 2013. Musiikkikasvattaja inklusion ja tasa-arvoisen oppimisen edistäjänä. Julkaisussa Musiikkikasvattaja – Kohti reflektiivistä käytäntöä. Toim. M-L. Juntunen, H. Nikkanen. & H. Westerlund. Juva: PS-kustannus. 105–115.
- Kaikkonen, M., Salo, J., Vannasmaa, P. & Mäki, M. (toim.) 2020. Mahtava musiikki: Opas tasa-arvoiseen ja motivoivaan musiikinopetukseen. Espoo: Opik.
- Kallinen, T & Kinnunen, T. N.d. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 21.2.2023.
<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.
- Knuutila, M. 2007. ”On niissä aika paljon eroa” Osittain integroitujen 7.–9. Luokkalaisten käsitykset pienryhmässä - ja yleisopetuksen luokassa opiskelusta aineenopettajien asenteiden ja kokemusten valossa. Tampereen yliopisto. Pro gradu-tutkielma.
- Koskela, T. 2022. Kuuluuko taide kaikille? – Inklusion mahdollisuudet harrastustoiminnassa. Julkaisussa ”Että kaikilla olisi mahdollisuus osallistua taideopetukseen”: Tuen tapoja taide- ja kulttuuriharrastuksiin. Itä-Suomen yliopisto. 14–19. Viitattu 2.6.2022.
<https://erepo.uef.fi/handle/123456789/27278?locale-attribute=fi>.
- Kuorelahti, M., Savolainen, P. & Puro, E. 2004. Erityistä tukea ja erityisopetusta tarvitsevien peruskoululaisten opetuksen toimivuus Jyväskylässä. Jyväskylän kaupungin opetusviraston julkaisusarja.
- Kuvionuottien avulla kaikki oppivat soittamaan. 2019. Musiikkikeskus Resonaarin kotisivut. Päivitetty 9.12.2019. HelsinkiMissio 2021. Viitattu 12.6.2022. <https://www.helsinkimissio.fi/resonaari/kuvionuotit>.

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019. Annettu 8.2. 2019. Viitattu 11.6.2022.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2019/20190166>.

Lähdesmäki, T., Hurme, P., Koskimaa, R., Mikkola, L., Himberg, T. N.d. Menetelmäpolkuja humanisteille. Laadullinen tutkimus. Jyväskylän yliopisto, humanistinen tiedekunta. Viitattu 21.5.2023.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>.

Marjatta Takala. N.d. Oulun yliopisto. Esittely. Viitattu 19.5.2023.
<https://www oulu.fi/en/researchers/marjatta-takala>.

Markku Kaikkonen: Kasvatuskentällä on valtavasti potentiaalia. 2021. Taideyliopiston artikkeli. Viitattu 19.5.2023.
<https://www.uniarts.fi/artikkelit/haastattelut/markku-kaikkonen-kasvatuskentalla-on-valtavasti-potentiaalia/>.

Matilainen, V. 2015. Kuvionuotit johdattavat kehitysvammaiset musiikin maailmaan. Artikkelit Ylen sivustolla. Elävä arkisto. Päivitetty 4.7.2017-12:22. Helsinki. Viitattu 13.6.2022.
<https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/03/06/kuvionuotit-johdattavat-kehitysvammaiset-musiikin-maailmaan>.

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013. Annettu 30.12.2013. Viim. muutos 1.1.2022. Viitattu 3.6.2022.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>.

Oppimisen ja koulunkäynnin tuki. 2022. Opetushallitus. Viitattu 2.6.2022.
<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/oppimisen-ja-koulunkaynnin-tuki>.

Petraškeviča, A., Väinsar, S., Kaikkonen, M. 2011. Music for All – Special Music Education Teacher’s Manual. Education, Culture and Sports Department of Riga City Council & Markku Kaikkonen, Anna Petraškeviča, Sirli Väinsar. Viitattu 9.6.2022.
http://projects.centralbaltic.eu/images/files/result_pdf/Muzika_ENG_web.pdf.

Resonaari. 2021. Musiikkikeskus Resonaarin kotisivut. Viitattu 9.6.2022.
<https://www.helsingforsmission.fi/resonaari>.

Saarinen, M. 2012. Sosiaalisen elämän kehukset: Kampus-ohjelman opiskelijoiden sosiaalinen asema tuetussa aikuisopiskelussa ja vapaa-ajalla. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Musica M103. Viitattu 6.6.2022.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/37329/9789513946296.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Shalev, L., Kolodny T. & Mevorach C. 2016. Attention Functioning Among Adolescents with Multiple Learning, Attentional, Behavioral and Emotional Difficulties. Viitattu 6.5.2023.
<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0022219415579125>.

Taiteen perusopetus. N.d. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 9.6.2022.
<https://okm.fi/taiteen-perusopetus>.

Taiteen perusopetuksen järjestämisluvat. 2020. Taiteen perusopetuksen järjestämislupa ja oikeus valtionosuuteen opetustuntien laskennallisen määrän mukaan. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Viitattu 9.6.2022.

<https://okm.fi/documents/1410845/16650361/Taiteen+perusopetuksen+jarjestamisluvat+2020.pdf/279ff139-bbd0-8d55-1446-1c6f40bfa94e/Taiteen+perusopetuksen+jarjestamisluvat+2020.pdf?t=1573808720000>.

Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. N.d. Opetushallitus. Viitattu 19.5.2023.

<https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taiteen-perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>.

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2002. 2002. Opetushallitus. Edita Prima Oy. Helsinki. Viitattu 14.4.2023.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/123013_musiik_tait_ops_2002.pdf

Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. 2017. Opetushallitus. Juvenes Print-Suomen Ylisopistopaino Oy. Helsinki. Viitattu 23.5.2022.

https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taitteen_perusopetuksen_laajan_oppimaaran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf.

Takala, M. 2010. Erityispedagogiikka ja kouluikä. Gaudeamus Helsinki University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi – uudistettu laitos. Helsinki: Tammi.

Unkari-Virtanen, L. & Kaikkonen, M. 2001. Läsnäolon, huomion ja kunnioituksen musiikkipedagogiikka. Musiikkikasvatus – Finnish Journal of Music Education. 10 (1–2), 22-23.

Winter, E. (2006). Preparing new teachers for inclusive schools and classrooms. Support for Learning 21(2), 85–91.

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus. 1948. Ihmisoikeusliitto. Viitattu 11.6.2022.

<https://ihmisoikeusliitto.fi/ihmisoikeudet/ihmisoikeuksien-julistus/>.

Äikäs, A. & Rämä, I. 2022. Inklusio ja toiminta-alueittain järjestettävä opetus. Teoksessa Äikäs, A. & Rämä, I. (toim.). Toiminta-alueittain järjestettävä opetus. 2022. PS-Kustannus. Jyväskylä. (16–18)

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Inklusiivinen instrumenttiopetus -kysely

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

1. Ikäsi? *

2. Koulutustaustasi? *

Muusikko

Musiikkipedagogi AMK

Musiikkipedagogi YAMK

Musiikin maisteri (instrumenttiopettaja, musiikkikasvatus) (MuM, FM, KM)

Joku muu, mikä?

3. Työvuosia takana instrumenttiopettajana? *

Vastaa kokonaisluku

4. Onko sinulla kokemusta erityisten oppijoiden kanssa työskentelystä? *

Erityisillä oppijoilla tarkoitetaan tässä tapauksessa oppijoita, joilla on jokin diagnosoitu sairaus, vamma tai ominaisuus, minkä vuoksi he tarvitsevat tavanomaista enemmän muiden ihmisten tukea arjessaan ikätasoonsa verrattuna. Myös haasteet oppimisessa sopivat tässä yhteydessä erityisten oppijoiden määritelmään.

On, paljonkin

On, vähän

En osaa sanoa Ei ole.

5. Montaako erityistä oppijaa koet opettaneesi opetusvuosiesi aikana? *

1

2

3

4

5-

10

10+

6. Informoitiinko sinua ennen opetuksen alkua, että opetuksessa tulee ottaa huomioon jonkin oppijan yksilöllisiä ominaisuuksia? *

Kyllä

Ei.

7. Olisitko toivonut saavasi jotain lisätietoja oppijasta ennen opetuksen alkua? *

Kyllä, mitä?

En osaa sanoa

En.

8. Mitä kautta sait kuulla oppijan opetuksessa huomioon otettavista asioista? *

Esihenkilöltäni

Oppijan huoltajilta/muulta läheiseltä Oppijalta itseltään

Muuta kautta, mistä?

9. Koetko, että olet pärjännyt/pärjäisit erityisten oppijoiden kanssa työskentelystä nykyisellä osaamisellasi? *

Kyllä

En osaa sanoa En.

10. Tuntuuko sinusta, että voisit hyötyä erityispedagogisesta lisäkoulutuksesta?

Kyllä

En osaa sanoa

Ei.

11. Millaisia pedagogisia haasteita olet kohdannut erityisten oppijoiden kanssa työskentelyn yhteydessä? *

12. Millaisesta erityispedagogisesta lisäkoulutuksesta voisit hyötyä? *

13. Oletko huomannut viimeisen 5–10 vuoden säteellä muutoksia musiikkioppilaitosten oppilasaineksessa? *

Esim. onko erilaisia oppijoita enemmän, oletko huomannut uusien, vasta-aloittavien oppilaiden taitotasossa muutoksia?

Kyllä, millaisia?

En osaa sanoa En.

15. Millaisia piirteitä mielestäsi hyvällä instrumenttiopettajalla tulisi olla? *

16. Koetko omaavasi hyvän käsityksen siitä, mitä inklusio tarkoittaa musiikkioppilaitoksissa? *

Kyllä

En.

17. Koetko, että inklusion perusidea toteutuu nykyisessä työpaikassasi? *

Inklusion peruseriaate on, että jokaisella oppilaalla on oikeus päästä opetuksen piiriin tavallisissa koululuokissa riippumatta siitä, onko hänellä oppimisvaikeuksia tai jokin vamma tai sairaus. Saman pitäisi päteä myös koulun ulkopuolisessa harrastustoiminnassa. Inklusiivisessa opetuksessa oppilaita kohdellaan tasaveroisesti, eikä heitä luokitella ominaisuuksien tai taipumusten mukaan. Inklusiivisessa opetuksessa oppilaita ei eritellä erityisluokille tai -kouluihin, vaan oppilaiden tarvitsema tuki tuodaan heidän luokseen. Myös oppilaitoksen esteettömyys edistää inklusion toteutumista.

Kyllä

Ei ole tarvetta

Ei.

18. Millaisia toimenpiteitä nykyinen työpaikkasi on tehnyt edistääkseen inklusion toteutumista? *

19. Millaisia toimenpiteitä nykyinen työpaikkasi voisi tehdä edistääkseen inklusion toteutumista? *

20. Musiikkioppilaitokseni oppilaat valitaan *

Pääsykokeen perusteella

Ilmoittautumisjärjestyksessä.

Jotenkin muuten, miten?

21. Mitä pääsykokeissa mitataan? *

Kerro lyhyesti pääsykokeen sisällöstä.

Liite 2. Saatekirje

(Yhteystiedot ja kyselylinkki poistettu)

Hyvä musiikkioppilaitoksen rehtori,

olemme Vilja Huusko ja Sophia Blau, tänä keväänä valmistuvat musiikkipedagogit Jyväskylän ammattikorkeakoulusta.

Kutsumme musiikkioppilaitoksenne mukaan kyselytutkimukseen, joka käsittelee inklusiivista instrumenttipedagogiikkaa. Tutkimus tulee aineistoksi samaa aihetta käsittelevään opinnäytetyöhömmme. Tutkimuksessamme selvitetään musiikkiopistojen instrumenttiopettajien käsityksiä heidän valmiuksistaan huomioida tukea tarvitsevia oppijoitaan. Tutkimuksessamme jäsennetään myös sitä, millaisia erityispedagogisia tietoja ja taitoja instrumenttiopettajat kokevat tarvitsevansa työssään.

Tutkimusaineisto kerätään Webropol-kyselyllä eri musiikkioppilaitoksista. Kyselyyn vastanneiden henkilöiden henkilötietoja ei kerätä ja vastaajat säilyttävät anonymiteettinsä. Kyselylinkki on auki 24.3. saakka. Huomioitthän, että ennen kyselylinkin jakoa henkilöstölle, tarvittaessa hyväksytte liitteenä olevan tutkimuslupahakemuksen. Tutkimuslupahakemus ja opinnäytetyömme suunnitelma löytyy tämän viestin liitteistä.

Pyydämme kohteliaimmin, että jaatte tämän kyselylinkin henkilöstölle.

Suuri kiitos jo etukäteen vastauksistanne!

Ystävällisin terveisin,

Vilja Huusko

Sophia Blau

Verkkolinkki kyselyyn:

Liite 3. Tutkimuslupahakemus

Hakemus

1 (3)

23.2.2023

Jyväskylän ammattikorkeakoulun (Jamk) opiskelijan opinnäytetyön tutkimuslupa

1 Tutkimuslupaa hakevan/hakevien Jamkin opinnäytetyön tekijän/tekijöiden tiedot

Nimi (yhteyshenkilö)	Sophia Blau, Vilja Huusko
Opiskelijanumero	██████████
Puhelin	██████████
Sähköposti (Jamk)	██████████
Yksikkö (Jamk)	Hyvinvointiyksikkö
Tutkinto-ohjelma (Jamk)	Musiikkipedagogi AMK

Opinnäytetyön muut tekijät (nimi, organisaatio, opiskelijanumero)

-

2 Opinnäytetyön tiedot, tutkimussuunnitelma ja aineistonhallintasuunnitelma

Opinnäytetyöstä on laadittu hyväksytty opinnäytetyön suunnitelma	☒ Kyllä ☐ Ei
Kysymyksessä on	☒ AMK -opinnäytetyö ☐ YAMK-opinnäytetyö
Opinnäytetyön nimi	Opas inklusiiviseen instrumenttiopetukseen
Opinnäytetyön tavoitteet ja tutkimusongelmat	Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa suomalaisten musiikkioppilaitosten tämänhetkistä inklusiivisen musiikinopetuksen tilannetta sekä tarjota vastauksia työelämään astuville musiikkipedagogeille moninaisten oppijoiden kohtaamiseen sekä opettamiseen erityispedagogisesta näkökulmasta. Tutkimus keskittyy aiheisiin instrumenttiopetuksen saralla seuraavien tutkimuskysymysten valossa; Mikä on instrumenttiopettajien erityispedagogisen osaamisen taso suomalaisissa musiikkioppilaitoksissa? Millainen erityispedagoginen tietotaito olisi hyödyllistä instrumenttiopettajan työssä?
Onko opinnäytetyö osa Jamkin hanketta tai projektia?	Ei
Opinnäytetyön alustava valmistumisaikataulu	5/2023
Liittyykö tutkimukseen eettistä harkintaa vaativia seikkoja? (TENK)	☒ Ei ☐ Kyllä, mitä?
Onko eettinen ennakoarviointi tehty? (Koskee YAMK-opinnäytetöitä.)	☒ Ei ☐ Kyllä, liitetään tutkimuslupahakemuksen liitteeksi

23.2.2023

<p>Pääasiallinen tutkimustapa/-menetelmä</p> <p>☒ Sähköinen/postitettava kyselytutkimus</p> <p>☒ Haastattelu yksityiselle organisaatiolle etävideopalvelun kautta</p> <p>☐ Muu, mikä</p>
<p>Onko tutkimuksen kohteena henkilö/henkilöitä, joiden osallistumisesta päättää huoltaja tai edunvalvoja?</p> <p>☐ Kyllä – Huolehdiathan tarvittavista suostumuksista.</p> <p>☒ Ei</p>
<p>Käsitelläänkö tutkimuksessa henkilötietoja? (Henkilötietojen käsittely)</p> <p>☐ Kyllä ☒ Ei</p>
<p>Muodostuuko tutkimusta tehtäessä henkilötietoja sisältävä tutkimusrekisteri?</p> <p>☐ Kyllä – Hakemuksen liitteeksi tulee liittää opinnäytetyön tietosuojaseloste (liite 2).</p> <p>☒ Ei</p>

HUOM. Hakemuksen liitteeksi tulee aina laatia aineistonhallintasuunnitelma (liite 1).

3 Opinnäytetyön ohjaaja (Jamk)

Nimi	Leena Kangastalo
Sähköposti	leena.kangastalo@jamk.fi
Yksikkö	Hyvinvointiyksikkö
Tutkinto-ohjelma	Musiikkipedagogi

Ohjaavan opettajan lausunto tutkimuslupahakemuksesta

Opas inklusiiviseen instrumenttiopetukseen -opinnäytetyö on aiheeltaan erittäin merkittävä, sillä moninaisten oppijoiden määrä instrumenttiopetuksessa on lisääntynyt viime vuosina huomattavasti. Kuitenkin erityispedagogiikka ei sisälly musiikkipedagogiopintojen opetussuunnitelmaan. Koulunne opettajille suunnatun haastattelun avulla opiskelijat saivat tärkeää käytännön aineistoa opinnäytetyötään varten, joten toivomme, että kyseinen haastattelu onnistuu puolestanne.

Ohjaajan allekirjoitus

Jyväskylä 23.2.2023

Paikka ja päivämäärä

Ohjaaja Leena Kangastalo

4 Sitoumus ja allekirjoitus

Sitoudun käsittelemään ja säilyttämään saamiani tietoja huolellisesti ja voimassa olevien lakien, säädösten, Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeistuksen sekä Jamkin tutkimuslupa liittyvien sääntöjen (tutustu verkkosivuilla) mukaisesti.

23.2.2023

22.2.2023

Sophia Blau

Vilja Huusko

Paikka ja päivämäärä

Kaikkien tutkimuslupaa hakeneiden allekirjoitukset ja
nimenselvennykset**Liitteet** 1. Aineistonhallintasuunnitelma (pakollinen) 2. Opinnäytetyön tietosuojaseloste (pakollinen, jos muodostuu henkilö-
tietopohjainen tutkimusrekisteri)**5 Päätös**

Tutkimuslupa myönnetään ja pyydetyt tiedot luovutetaan. (Päätös on myönteinen, jos päätöksessä ei erikseen toisin todeta).

Tutkimuslupaa ei myönnetä eikä pyydettyjä tietoja luovuteta. Lisätiedot ja perustelut, jos tutkimuslupaa ei myönnetä:

Jyväskylässä (päiväys ja allekirjoitus):

6 Päätöksestä tiedottaminen

Tutkimuslupapäätöksestä lähetetään tieto opinnäytetyön yhteyshenkilölle pääsääntöisesti sähköpostitse (turvaposti).

Jakelu

Tutkimusluvan hakija(t)

Sophia Blau ja Vilja Huusko

Liite 4. Teemahaastattelun kysymykset ja runko

Teemahaastattelun teemat:

- I. Taustatiedot
- II. Inklusio instrumenttiopetuksessa (Asenteet inklusiivista opetusta kohtaan)
- III. Instrumenttiopettajan erityispedagogiset taidot yksilöopetuksessa

Haastattelurunko:

I. TAUSTATIEDOT

Suostumuksen varmistaminen tutkimukseen ja vapaaehtoisuuden painottaminen (halutessaan haastattelun saa keskeyttää ilman perusteita tai olla vastaamatta johonkin kysymykseen) -> haastateltaville lähetetään etukäteen tiedote tutkimuksesta ja aineistohallintasuunnitelma

1. Työnimike/työtehtävä työpaikalla
2. Koulutustausta ja musiikillinen tausta
3. Opetustyökokemus

II. INKLUSIO INSTRUMENTTIOPETUKSESSA

Inklusio tarkoittaa sitä, että yhteiskunta ja sen rakenteet tukevat kaikkien ihmisten yhdenvertaista osallisuutta ja mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan eri osa-alueille. Inklusio voidaan nähdä vastakohtana syrjinnälle ja eriarvoisuudelle.

Esimerkiksi Euroopan unionin mukaan inklusio tarkoittaa "sitä, että kaikilla ihmisillä on yhtäläiset mahdollisuudet ja oikeudet osallistua yhteiskunnan eri alueille ja päätöksentekoon sekä hyötyä yhteiskunnan palveluista, resursseista ja eduista."

Tämä tarkoittaa käytännössä esimerkiksi sitä, että yhteiskunnan eri palvelut, kuten koulutus, terveydenhuolto ja työmarkkinat, ovat avoimia kaikille ihmisille ja että niitä suunnitellaan ja toteutetaan niin, että ne huomioivat kaikkien tarpeet ja edistävät kaikkien mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnan toimintaan.

Euroopan komissio. 2017. Inklusiivinen koulutus ja koulutuksen laatu: Opas opettajille.

4. Mitä ajatuksia inklusio (käsitteenä) herättää sinussa?
  - positiivisia & negatiivisia?
5. Millä tavoilla/miten mielestäsi inklusio näkyy musiikin kentällä? (esim. pääsykoemuutokset, nykyinen taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän ops, inklusioasenteen muuttuminen yms.)
  - entä musiikinopetuksessa? à varsinkin yksilöopetuksessa (instrumenttiopetuksessa)
  - (Miksi se [inklusiivinen musiikinopetus] ei näy?)

6. Millainen merkitys inklusiivisella musiikinopetuksella on?
  - yhteiskunnallisesti
  - yksilötasolla
7. Mitä muutoksia inklusiivisen musiikinopetuksen asenteisiin on tullut (suuntaan tai toiseen) viimeisen vuosikymmen aikana?

III. INSTRUMENTTIOPETTAJAN ERITYISPEDAGOGISET TAIDOT YKSILÖOPETUKSESSA

8. Millainen instrumenttiopettaja on mielestäsi hyvä opettaja pedagogisessa mielessä?
  - mitkä ovat tärkeimpiä ominaisuuksia?
  - mitkä ominaisuudet eivät kuulu nykyaikaiseen instrumenttiopetukseen?
9. Tuleeko nykyajan instrumenttiopettajalla olla myös erityispedagogisia valmiuksia opettaa oppilaitaan? Miksi, miksi ei?
10. Millaisista erityispedagogisista taidoista on hyötyä instrumenttiopettajan työssä? Entä millaisista taidoista sinä olet hyötynyt työssäsi? Anna esimerkkejä.
11. Miten/millä tavoilla erityispedagogista osaamista (tietotaitoa) pystyy kerryttämään? Mitä kautta/missä?
12. Millä tavoilla instrumenttiopettaja itse hyöttyy erityispedagogisesta tietotaidosta? (Onko erityispedagogisesta osaamisesta jotain muutakin hyötyä kuin moninaisten oppilaiden kohtaamisessa/opettamisessa?)
13. Haluatko vielä lisätä jotain aiheeseen liittyen?

Kiitos haastatteluun osallistumisesta! 😊